БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЁЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ ЧЗ ЗМЕНА

7 ліпеня 1994 г.
Чацвер
№ 73 (13790)
Кошт у розніцу 100 рублёў
Выдаецца з 1921 года

У НУМАРЫ:

Малюе Віктар ДУБОВІК

Купальская ноч

Фота Сяргея БРУШКО.

Кур'ер "ЧЗ"

Прэс–канферэнцыя спікера

У Вярхоўным Савеце Рэспублікі Беларусь прайшла прэс–канферэнцыя спікера парламента Мечаслава Грыба, на якой ішла размова аб выніках святкавання 50–й гадавіны з дня вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў.

Мечаслаў Грыб выказаў глыбокую і шчырую падзяку ветэранам, арганізатарам і гасцям святочных мерапрыемстваў за падораныя дні любві і пашаны, з'яднаўшыя беларускі народ.

Пад час святкавання адбыліся сустрэчы і перамовы з кіраўнікамі многіх дэлегацый, прыбыўшых у Мінск.

Спікер парламента адказаў на шэраг пытанняў журналістаў. У прыватнасці, наконт інцыдэнту на праспекце Ф.Скарыны, калі калону БНФ не прапусцілі да плошчы Перамогі, Мечаслаў Іванавіч засяродзіў асаблівую ўвагу, падкрэсліўшы: пракуратура разбярэцца ў гэтым здарэнні і расставіць усе кропкі над "і". Сам Мечаслаў Грыб адназначна асудзіў такія паводзіны часткі дэманстрантаў, бо права ўскласці вянкі да святога агню, безумоўна, маюць усе. Многія пытанні тычыліся канкрэтных тэрмінаў склікання сесіі ВС. Сесія ў любым выпадку (маецца на ўвазе — пры любым зыходзе другога тура прэзідэнцкіх выбараў) збярэцца на пасяджэнні, аднак, падкрэсліў М.Грыб, дата склікання пакуль не абмяркоўвалася на прэзідыуме.

Якаў ЯСЭПКІН.

Дарагі прэзідэнт

Правядзенне другога тура галасавання абыдзецца бюджэту рэспублікі ў 15,9 мільярда рублёў. Менавіта такая сума неабходна для друкавання бюлетэняў, дакументацыі, аплаты работы членаў камісій і многага іншага, што прама звязана з выбарамі першага прэзідэнта рэспублікі.

Як паведамілі ў Цэнтрвыбаркаме, на арганізацыю першага тура галасавання патрачана 48 мільярдаў рублёў, прычым гэта сума не ўключае грошы, выдзеленыя кандыдатам у прэзідэнты на правядзенне агітацыйнай кампаніі.

Байкатаваць ці не байкатаваць?

Многія суполкі Беларускага народнага фронту напярэдадні другога тура галасавання вырашылі паступіць насуперак заклікам свайго лідэра Зянона Пазьняка і не маюць намер байкатаваць выбары.

У большасці раённых цэнтраў рэспублікі яны зноў паведамілі выбарчым камісіям, што збіраюцца прысутнічаць на ўчастках 10 ліпеня ў якасці грамадскіх наглядальнікаў. Ход першага этапу галасавання паказаў, што прадстаўнікі грамадскіх аб'яднанняў унеслі ў работу камісій больш арганізаванасці і перашкаджалі ажыццяўленню маніпуляцый з бюлетэнямі.

БЕЛІНФАРМ.

Узбройваемся?

На нядаўняй калегіі абласной пракуратуры ў Віцебску адзначана: сітуацыя з наяўнасцю зброі ў грамадзян робіцца ўсё больш небяспечнай.

Толькі за апошні час выяўлена больш як 500 грамадзян, што мелі незарэгістраваную агнястрэльную зброю: пісталеты, абрэзы, ружжы. Некаторыя імкнуцца разбагацець на смертаносных "цацках". Так, рабочы ВА "Віцебскдрэў" В.Борманаў, карыстаючыся бескантрольнасцю з боку кіраўніцтва механічнага цэха, вырабіў вінтоўку, з якой разгульваў у нецвярозым стане. Другі "спец", А.Рагачоў, не толькі вырабіў 14 рэвальвераў, але і паспяхова прадаваў іх па 200 даляраў за адзінку.

Яўгенія ВІЦЬБА.

Згода патрэбна не толькі палітыкам

Вялікія плошчы ворыва і сельгасугоддзяў пацярпелі ў Лельчыцкім раёне ад выкідаў радыеактыўных рэчываў на ЧАЭС. Каб забруджаныя прадукты харчавання не траплялі на стол насельніцтва, толькі ў гарпасёлку дзейнічае восем дзяржаўных і ведамасных лабараторый, а таксама 22 мясцовыя цэнтры радыелагічнага кантролю ў вёсках.

Да прыкладу, летась у раёне абследавана звыш 36 тысяч проб прадуктаў харчавання і дароў лесу. Найбольшае перавышэнне выяўлена ў жывёлагадоўчай прадукцыі з уласных падворкаў, у тым ліку каля 22 працэнтаў малака. Ды добрай справе, як заўсёды, бракуе ўзгодненасці. Райцэнтр гігіены і эпідэміялогіі і ўпраўленне райсельгасхарчу, якія вядуць кантроль за прадуктамі харчавання, працуючы паасобку, наогул абышлі ўвагай 21 населены пункт. Прычым нават вёскі, дзе забруджанасць перавышае 5 кюры на квадратны кіламетр. У сувязі з гэтым выканкам райсавета выказаў недавер галоўнаму ўрачу санслужбы А.Канцавому.

Алесь ЛАРЫЁНАЎ.

Бальніца вокнамі ў заўтра

Лячэбна–дыягнастычны цэнтр па малаінвазіўнай хірургіі ствараецца пры Віцебскай абласной бальніцы. У верасні мяркуецца запусціць яго ў эксплуатацыю. Малаінвазіўную хірургію называюць яшчэ хірургіяй XXI стагоддзя. Гэта будзе ці не першы падобны цэнтр у рэспубліцы.

Прыемна, што медыцына экстра-класа прыходзіць нарэшце і ў "глыбінку", і не трэба будзе нашым медыкам ездзіць на вучобу ў Маскву.

Уладзімір МІХНО.

"Брыганціна" падымае парусы

Без традыцыйных важатых абышліся гэтым летам у "Брыганціне" — лагеры для адпачынку школьнікаў, які размешчаны пад Радашковічамі. Практычна паўгода спецыялісты цэнтраў сацыяльнай адаптацыі моладзі Францыі і Германіі рыхтавалі для работы з дзецьмі тутэйшых выхавальнікаў.

Чым жа адрозніваецца адпачынак тут ад канікулаў у звычайным лагеры? У "Брыганціне" зусім адмовіліся ад прывычных для лагернага жыцця барабанаў, трубы, хаджэння строем, нават зарадкі. Замест усяго гэтага дзецям прадаставілі поўную свабоду дзеянняў, каб яны, магчыма, упершыню без панукванняў і каманд максімальна раскрылі свае здольнасці. Дарэчы, менавіта так і працуюць з дзецьмі ў Заходняй Еўропе.

БЕЛІНФАРМ.

Стой, хто ляціць?

Тыдзень курсанты факультэта ўнутраных войск пры Мінскім вышэйшым ваенным камандным вучылішчы практыкаваліся ў войсках: вывучалі асаблівасці аховы выпраўленча–працоўных устаноў і ваеннай базы МУС.

Вартаўнічая служба ва ўнутраных войсках адрозніваецца ад армейскай. Яна больш складаная і небяспечная, таму што ў любы момант магчымы ўцёк ці іншыя інцыдэнты. Наша аддзяленне трапіла ў Магілёўскую брыгаду. Ноччу сістэма абароны пастаянна трымала нас у напружанні. Пасля кожнага сігналу трывогі курсанты падымаліся "ў ружжо". На пільнасць нас правяралі... птушкі і кошкі.

Вадзім ДРАЗДОЎ, курсант факультэта ўнутраных войск МВВКВ.

"Валютная" магнітола

Жыхар Маладзечна М. купіў у Літве карэйскую магнітолу для свайго "Жыгулёнка". Прывёз, праверыў — ні гуку. Разам з сябрам знялі пломбу і крышку, а пад ёю знайшлі... 210 даляраў.

Выпадкова валюта ў магнітоле апынуцца не магла. Хутчэй за ўсё, даляры схавалі ад мытнікаў турысты.

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

Курсы валют на 6 ліпеня:

	Даляр ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	24840	25600	15450	16000
"Белзнешэканамбанк"	24900	25450	15585	15930
"Белбізнесбанк"	24900	25600	15100	16000

ВЫБАРЧЫ МАРАФОН

У адпаведнасці з Законам...

Адказы на пытанні выбаршчыкаў

Сакратар Цэнтральнай камісіі па выбарах прэзідэнта Рэспублікі Беларусь І.В.ЛІХАЧ дае растлумачэнні на некаторыя найбольш характэрныя пытанні, што датычаць другога тура галасавання.

— Чаму праводзіцца другі тур галасавання?

— Як вядома, на выбарах 23 чэрвеня гэтага года ў бюлетэні было ўключана шэсць кандыдатаў у прэзідэнты Рэспублікі Беларусь. Ні адзін з іх не набраў неабходнай колькасці галасоў. У сувязі з гэтым Цэнтральная камісія на падставе артыкула 36 Закона аб выбарах прэзідэнта Рэспублікі Беларусь прыняла рашэнне аб правядзенні другога тура галасавання па двух кандыдатах, якія атрымалі найбольшую колькасць галасоў выбаршчыкаў.

У бюлетэні для галасавання, якое адбудзецца ў нядзелю 10 ліпеня 1994 года, уключаны дзве кандыдатуры — Кебіча Вячаслава Францавіча і Лукашэнкі Аляксандра Рыгоравіча, якія набралі ў папярэднім туры адпаведна 17,33 і 44,82 працэнта галасоў выбаршчыкаў.

— Якія асаблівасці пры правядзенні другога тура галасавання?

— У адпаведнасці з пастановай Цэнтральнай камісіі па выбарах прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 30 чэрвеня 1994 года, галасаванне 10 ліпеня, як і ў першым туры, праводзіцца тымі ж камісіямі і на тых жа ўчастках з 7 да 22 гадзін. Пры гэтым трэба падкрэсліць, што галасаванне праводзіцца па ранейшых спісах і з захаваннем усіх патрабаванняў Закона аб выбарах прэзідэнта.

У спісы выбаршчыкаў, па якіх праводзілася галасаванне 23 чэрвеня, было ўнесена 7476586 грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія маюць права голасу. Пры паўторным галасаванні дапускаюцца толькі нязначныя змяненні. Калі, скажам, было памылкова прапушчана або ўнесена прозвішча выбаршчыка, участковая камісія сваім рашэннем можа выправіць такую памылку. У выпадку, калі камісія па тых ці іншых прычынах не прымае такога рашэння, грамадзянінам могуць быць абскарджаны яе дзеянні ў раённым (гарадскім) судзе.

Каб можна было лічыць, што выбары адбыліся, у іх павінны прыняць удзел больш як палова ўнесеных у спісы грамадзян. А прэзідэнтам будзе выбраны той, хто набярэ больш паловы галасоў грамадзян, прыняўшых удзел у галасаванні.

— Ці прадугледжваецца датэрміновае галасаванне?

— Не, датэрміновае галасаванне не праводзіцца. Гэта не прадугледжана законам і, напэўна, таму, што такую працэдуру практычна нельга ажыццявіць перш за ўсё з-за абмежаванасці ў часе. Друкаванне бюлетэняў і дастаўка іх на месцы патрабуе значнага часу, а галасаванне павінна праводзіцца не пазней чым у двухтыднёвы тэрмін пасля падвядзення вынікаў першага тура выбараў.

— Які бюлетэнь лічыцца несапраўдным?

— Бюлетэнь, у якім пакінуты прозвішчы ободвух кандыдатаў у прэзідэнты, і бюлетэнь нявызначанага ўзору. Калі будуць выяўлены ў скрынках для галасавання бюлетэні нявызначанага ўзору, то па рашэнню камісіі іх трэба накіроўваць у органы пракуратуры для расследавання дадзенага факта. Каб пазбегнуць падробкі, на адваротнай старонцы кожнага бюлетэня, які выдаецца выбаршчыку, павінна быць спецыяльная адзнака — подпісы не менш як двух членаў участковай камісіі. На гэтыя абставіны мы звяртаем асаблівую ўвагу.

Калі ў бюлетэні будуць выкраслены прозвішчы абодвух кандыдатаў у прэзідэнты, то бюлетэнь сапраўдны. Гэта азначае, што грамадзянін галасаваў супраць і аднаго і другога кандыдата.

— Ці дапускаецца галасаванне аднаго выбаршчыка за другога і асабліва, напрыклад, сваякоў, — мужа за жонку, сына за маці і іншыя?

— І ранейшым выбарчым заканадаўствам такое ніколі не дазвалялася. На жаль, выпадкі такія маглі мець месца. Зараз жа пры атрыманні бюлетэня грамадзянін прад'яўляе пашпарт або іншы дакумент, які засведчвае асобу, і распісваецца ў спісе грамадзян, якія маюць права прымаць удзел у выбарах. Законам асабліва падкрэсліваецца, што выбаршчык павінен асабіста зрабіць свой выбар, галасаванне за іншых асоб не дапускаецца.

— Ці могуць прыняць удзел у галасаванні студэнты, якія выехалі на канікулы і адпускнікі, што адпачываюць далёка ад месца пражывання?

— Паўтаруся, у спіс выбаршчыкаў адпаведна закону ўключаюцца грамадзяне, пастаянна або часова пражываючыя на тэрыторыі ўчастка менавіта на момант складання спісаў. У дадзеным выпадку — не пазней 7 чэрвеня. Гэта значыць, прагаласаваць яны могуць, але толькі там, на тым участку, дзе былі ўнесены ў спісы выбаршчыкаў.

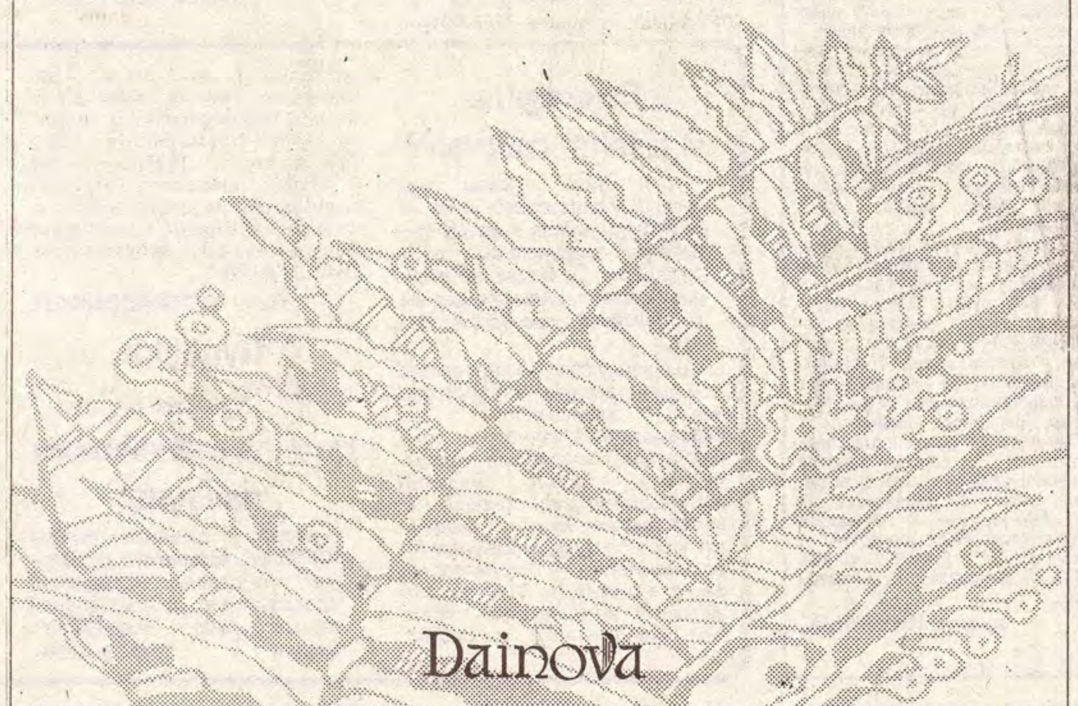
— Ці могуць быць на ўчастках і камісіях прадстаўнікі палітычных партый і грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў, выбаршчыкаў, журналісты?

— Такая магчымасць захоўваецца. Прысутнасць прадстаўнікоў не толькі пажадана, але і неабходна, гэта садзейнічае захоўванню закона і ўмацоўвае давер выбаршчыкаў да вынікаў выбараў. Патрэбна мець на ўвазе, што калі тэрмін паўнамоцтва прадстаўнікоў палітычных партый, грамадскіх аб'яднанняў і інш. абмяжоўваўся 23 чэрвеня, ім неабходна прадоўжыць тэрмін сапраўднасці дакументаў або накіраваць на ўчасткі і ў камісіі новых прадстаўнікоў.

— Ці будзе арганізавана галасаванне па месцы знаходжання тых грамадзян, якія не могуць прыбыць на ўчастак па стану здароўя або па іншых прычынах?

— У выпадку, калі асобныя выбаршчыкі па стану здароўя або па ўважлівых прычынах не могуць прыбыць у памяшканне для галасавання, участковая камісія па просьбе грамадзян, і па загадзя складзеных спісах арганізуе галасаванне па месцы знаходжання гэтых грамадзян. Але трэба заўважыць, што нельга ператвараць гэта галасаванне ў збіранне галасоў грамадзян, якія не прасілі ўчастковую камісію прыбыць да іх і не ўнесены ў папярэдні спіс. Бо гэта не будзе адпавядаць закону.

Пры выездзе для арганізацыі галасавання дома павінна быць не менш як два члены камісіі, маюць права таксама прысутнічаць прадстаўнікі палітычных партый, грамадскіх аб'яднанняў, калектываў выбаршчыкаў.

ДЗЕВЯТАЕ НЕБА

Дзяжурныя па выпуску перакладчыкі Людміла КАХАВЕЦ, Віктар КАПАЧЭЛЬ, рэдактар Якаў ЯСЭПКІН.

"Еўраньюс"

ПАВОДКА Ў ДЖОРДЖЫІ

У выніку моцных дажджоў у штаце Джорджыя (ЗША) затоплена многа вёсак.

Загінула шэсць чалавек. Мясцовыя ўлады займаюцца эвакуацыяй насельніцтва.

ЗАЯЎЛЕНА АБ ПЕРАМІР'І

Паўстанцы з Патрыятычнага фронту Руанды заявілі аб перамір'і з урадавымі войскамі.

Яны атрымалі звесткі аб тым, што ў бліжэйшыя дні будзе прызначаны новы ўрад. Заяўлена таксама аб пагрозе з боку французскіх войскаў. Францыя тым часам паведаміла аб устанаўленні на паўднёвым захадзе Руанды зоны бяспекі для бежанцаў. Удзел Францыі ў руандзійскай вайне становіцца ўсё больш відавочным.

"Суперчэннэл"

КУДЫ БЕГЧЫ?

Злучаныя Штаты больш не жадаюць прымаць бежанцаў з Гаіці.

Паток іх не спыняецца, на лодках уцекачы ад палітычных рэпрэсій накіроўваюцца ў ЗША. Усіх іх адсылаюць у Панаму. Афіцыйныя крыніцы ў Злучаных Штатах сцвярджаюць, што ўцекачы з Гаіці больш не будуць атрымліваць у Амерыцы статус палітычных бежанцаў.

У ЙЕМЕНЕ БЕЗ ПЕРАМЕН

Войскі з Паўднёвага Йемена накіроўваюцца да горада Адэн.

Ажыццёўлены яшчэ адзін паветраны налёт на горад, у выніку чаго загінула 12 чалавек, 15— паранены, сярод ахвяр многа дзяцей. У Адэне паніка, горад застаўся без асноўных камунікацый, у дэфіцыце пітная вада.

КАНТАКТНАЯ ГРУПА ПРЫМАЕ РАШЭННЕ

У Жэневе завяршылася сустрэча прадстаўнікоў так званай Баснійскай кантактнай групы, куды ўваходзяць Германія, Францыя, Англія, Расія, ЗША і Іспанія.

Заяўлена аб адзінстве ў поглядах на падзел баснійскай тэрыторыі. Харваты павінны атрымаць 51, а сербы — 49 працэнтаў ад яе. Калі бакі не пагодзяцца з гэтым рашэннем, кантактная група мае намер увесці свае войскі ў Боснію, каб уладкаваць канфлікт.

(Працяг на 3-й стар.).

ПАВЕДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНАЙ ЗМЕНЫ".

Бізнес-клас

Вядучая рубрыкі Вера ПАЛЯКОВА

Тэл. 68-28-52

ПАРАДОКСЫ РАІСЫ ЗАРЫФАЎНЫ

[illegible]

Алена ЯКУБЧЫК.

"ПАС" — палітыка-аналітычная служба

Праз прызму паліталогіі

□ Якаў ЯСЭПКІН, "ЧЗ"

Нядаўна ў Мінску ў памяшканні Інфармацыйна-культурнага цэнтра прайшла двухдзённая Міжнародная навуковая канферэнцыя на тэму "Сучасны палітычны працэс у Беларусі і перспектывы яго развіцця". Яе ініцыятарам выступіла Беларуская асацыяцыя палітычных навук з удзелам Саўміна Рэспублікі Беларусь, Акадэміі навук Беларусі, савета Федэрацыі прафсаюзаў рэспублікі, Мінгарвыканкама, Мінскага НДІ сацыяльна-эканамічных і палітычных праблем, Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта і БДУ (кафедра міжнародных адносін).

Прэзідэнт Беларускай асацыяцыі палітычных навук, член-карэспандэнт АН Беларусі Уладзімір Бабкоў зрабіў даклад на тэму "Палітычны працэс пераходнага перыяду: аб'ектыўнае, суб'ектыўнае, шляхі нацыянальнай згоды". Ён падкрэсліў, што беларускае грамадства перажывае першы этап этнічнай дыферэнцыяцыі. Працэс суверэнізацыі ўсведамляецца як шматскладаны. Але апошнім часам набірае сілу разуменне — усім нам жыць у агульным свеце. Увогуле па дастаткова разважлівых падліках пераход ад недэмакратычнага грамадства да дэмакратычнага зойме не менш як 20 гадоў. Гэты час — пераходны перыяд, калі асабліва неабходна не страціць кіраванне працэсамі агульнаграмадскага развіцця. Асацыяцыя навукова абгрунтавала правільнасць увядзення прэзідэнцкай пасады. Прычым, улічваўся менталітэт беларускага народа, яго традыцыі. Галоўнае, чаго чакаюць ад прэзідэнцтва, — умацавання выканаўчай улады, навядзення парадку, стабілізацыі.

Цяжка не пагадзіцца з тэзісам прамоўцы: у перыяд вострага крызісу дэмакратыя ў чыстым выглядзе небяспечная. Сёння не можа не насцярожваць "халодны бляск нацыяналістычных ідэй", узнікшых у ходзе агульнай дэмакратызацыі. Але ж гэты шлях — тупіковы, бо нацыяналізм ніколі не прыносіў палёгкі народу. Набірае сілу і працэс шматпартыйнасці. Цяпер БНФ і ПКБ — дзве найбольш уплывовыя палітычныя сілы, аднак небяспечнасць захоўваецца ў іх падпарадкаванасці да ідэалагізаванага мыслення, што ніяк не спрыяе нацыянальнай згодзе.

Прэзідэнт асацыяцыі канстатаваў: маладая паліталагічная навука не запатрабавана ўладнымі структурамі, а гэта проста неабходна. Толькі пры аб'яднанні намаганняў палітыкаў-практыкаў і вучоных можна эфектыўна паспрыяць нацыянальнай згодзе. А на Беларусі такая згода — мэта рэальная, бо, сказаў прамоўца, "мы не стралялі, як у Расіі, па свайму парламенту".

Прафесар кафедры філасофіі і эканамічнай тэорыі Акадэміі міліцыі МВД Рэспублікі Беларусь, віцэ-прэзідэнт асацыяцыі Уладзімір Мельнік выступіў з дакладам "Канцэпцыя сацыяльнай дзяржавы ў сучасным палітычным жыцці Рэспублікі Беларусь". Ён, у прыватнасці, падкрэсліў, што сістэмны крызіс, у якім мы апынуліся, узнік пасля застою. Тады прапагандаваўся дабрабыт усіх у выніку татальнай ураўнілаўкі, але жыццё парушыла голыя схемы. Наадварот, сацыяльная дзяржава прадугледжвае эфектыўнасць функцыяніравання грамадскіх структур пры дэмакратыі. Беларусь можа стаць такой дзяржавай, чаму спрыюць і яе геапалітычнае становішча, і схільнасць грамадства да працоўнага ладу жыцця, памяркоўнасць і разважлівасць народа. Дарэчы, ідэя сацыяльнай дзяржавы замацавана ў Канстытуцыі Беларусі, аднак значэнне гэтай канстытуцыйнай нормы, магчыма, яшчэ не поўнасцю ўсвядомлена.

"Вызначэнне сістэмы палітыка-эканамічных прынцыпаў — першаснова выбару палітычных рашэнняў" — тэма даклада члена-карэспандэнта АН Беларусі Пятра Нікіценкі. Існуюць імператывы, сказаў Пётр Георгіевіч, якія павінны быць пакладзены ў аснову прыняцця палітычных рашэнняў. Што мы рэальна мелі раней? Тое, што называлася сацыялізмам, было папросту азіяцкім спосабам вытворчасці. У грамадстве і цяпер пануе культ пасады, а не асобы, аб чым "крычалі" лжывыя лозунгі. І навука ў многім застаецца пакуль служанкай чыноўніка, бо ён — усемагутны. Цяпер 75 працэнтаў даходаў размяркоўваецца праз бюджэт. Адсюль і вынсова: важныя палітычныя і эканамічныя рашэнні прымаюцца "наверсе", без удзелу народа. Ідзе прыватызацыя, а гэта калектывізацыя — толькі з адваротным знакам, здаецца, заключана пагадненне аб аб'яднанні грашовых сістэм з Расіяй. Калі яно запрацуе, гэта аўтаматычна зазначыць працэс знікнення Беларусі як самастойнай дзяржавы. Прыкладаў такіх у дастатковай ступені "сілавых" рашэнняў зашмат. А нам трэба вылечвацца ад "наркаманіі рынку", таму што ён — зусім не панацэя. Толькі палітыкі-папулісты абяцаюць хуткае працвітанне пасля такога "вялікага паходу", аднак пакуль мы маем адны хваробы ад дзікага рынку і галоўная — ценявая эканоміка, якая літаральна дыктуе правілы гульні. Павінна ўсё ж перамагчы трыяда — палітыка, эканоміка, права, заключыў дакладчык.

Доктар гістарычных навук, вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права АН Беларусі Антон Матусевіч таксама пагадзіўся з меркаваннем, што "народ не кіруе", а толькі дзяржава ажыццяўляе палітычны працэс. Народ становіцца патрэбным толькі ў адным выпадку — на выбарах. Дарэчы, на думку Антона Уладзіміравіча, і партыі таксама не ўдзельнічаюць у рэальнай выпрацоўцы рашэнняў — у іх няма для таго заканадаўчых магчымасцей. Атрымліваецца, што дзяржава нібыта намагаецца аддзяліцца ад народа, для чаго і ўзмацняецца адзіны ўладарны цэнтр, яны быццам існуюць у "паралельных светах".

Апладысментамі сустрэла зала выказванне дэпутата Дзяржаўнай Думы Расіі прафесара Вячаслава Шастакоўскага аб тым, што вышэйшы заканадаўчы орган РФ выступае за ўмацаванне братэрскага саюза з Беларуссю. Дарэчы, Вячаслаў Мікалаевіч перадаў і прывітанне ад блоку "ЯБЛык" (Яўлінскі, Болдыраў, Лукін), у які сам уваходзіць. Ён прааналізаваў сітуацыю ў рэспубліках СНД, падкрэсліўшы, што, на вялікі жаль, нідзе няма дакладнай тыпалогіі рэформы і развіццё падзей ідзе па адмоўнаму вектару. Многія хваробы росту ад таго, што ні ў каго не было вопыту дзяржаўнасці, нават у Расіі ў яе цяперашніх межах. Прававы нігілізм узмацняе негатыўныя тэндэнцыі, што характэрна для ўсіх рэспублік былога Саюза.

Крызіс аказвае ўплыў на стан нацыянальнай свядомасці, зазначыў намеснік дырэктара Інстытута філасофіі і права АН Беларусі, доктар філасофскіх навук Віктар Боўш. Распачынаўся ён як крызіс сацыялізму і ў пэўнай ступені цэнтралізаванай сістэмы. Аднак цяпер, калі з-за эканамічнай разрухі грамадства набліжаецца да экстрэмальнай сітуацыі, патрэбны менавіта цэнтралізм. Паступова крызіс памяняў напрамак — распаўсюдзіўся на рэформы, таму што яны не спрацавалі. Стаўка на рынак мела абстрактны характар. Дылетанцкія падыходы да яго арганізацыі (абяцанні пабудовы рынкавых адносін за 500 дзён, на працягу двух гадоў і г.д.) зрабілі сваю справу. Вучоныя на Захадзе мяркуюць: на гэта спатрэбяцца дзесяцігоддзі. Таму цяпер Беларусь, як і іншыя рэспублікі былога Саюза, апынулася ў тупіку. Крызіс закрануў і нацыянальную свядомасць. Між тым, існуюць дзве тэндэнцыі, найбольш верагодныя ў такіх варунках. Першая — нацыянальная свядомасць уходзіць у сябе, узмацняюцца ідэалы нацыянальнага адраджэння, якія, дарэчы, супярэчаць рынку (ён — касмапалітычны), працвітаюць розныя версіі фундаменталізму. Другая тэндэнцыя процілеглая першай, скіраваная на стратэгічнае ўзаемадзеянне з іншымі народамі. Пры ёй магчымы дыялог аб доўгатэрміновай перспектыве. Цяпер, падкрэсліў Віктар Боўш, мы ідзём ад сацыялізму да сацыялізму, але ў іншай форме — з камбінацыяй сацыялістычнай эканомікі і духоўнай свабоды. І тут патрэбна добра распрацаваная палітыка-эканамічная стратэгія, пакуль жа мы бачым, што ўсё робіцца на ўзроўні імправізацыі і прыстасавання да рэалій.

Прафесар кафедры паліталогіі БДЭУ Мікалай Кузняцоў асвятліў тэму "Грамадзянская супольнасць: станаўленне і шляхі развіцця". У прыватнасці, ён зрабіў спробу даць адказ на пытанне: чаму эканамічныя і сацыяльныя пераўтварэнні зайшлі ў тупік. Магчыма, спадзяванні людзей на хуткія перамены ў сярэдзіне 80-х гадоў з самага пачатку працэсаў перабудовы не грунтаваліся на рэальнай глебе. Пакуль адна за адной узнікалі асацыяцыі, партыі, суполкі і іншыя структурныя ўтварэнні, характэрныя для адкрытага грамадства, эканамічная сітуацыя няўхільна пагаршалася, бо эканомікай ніхто ўсур'ёз не займаўся. Цяпер дэкларацыі партый набылі адыёзны характар (з-за адсутнасці канцэптуальнай праграмы рэформ), а народы былога Саюза атрымалі "ў падарунак" бясконцыя канфрантацыі на "палітычным версе" і вартае жалю існаванне. Дэмакратычныя ж прынцыпы падпарадкоўваюцца выпрабаваннем на выгін і злом.

Аб праблемах прыватызацыі гаварылася ў выступленнях многіх палітолагаў, сярод якіх быў і намеснік старшыні Ліберальна-дэмакратычнай партыі Рэспублікі Беларусь Сяргей Пярфільеў. Калі ў Беларусі сапраўды распачнецца прыватызацыя, праводзіць яе трэба будзе па "Анты-Чубайсу", таму што расійскі вопыт апошняга часу красамоўна сведчыць: ваўчарная прыватызацыйная мадэль нішто іншае, як ілюзія справядлівасці. Гаворачы аб прапагандаваным БНФ "балтыйска-чарнаморскім саюзе", Пярфільеў выказаў упэўненасць, што "ён не атрымаецца", тым і лепей. Аднак Беларусь усё ж падпільноўвае іншая бяда: верагодна, "зайца" чакае лёс украінскага карбованца, вынікам чаго можа стаць "шызафрэнізацыя" эканомікі. Гэтага трэба пазбегнуць, і магчымасць такую дае канфедэратыўны саюз з Расіяй.

"Мы зноўку шукаем назву грамадству, якое будуем", — сказаў член савета Партыі народнай згоды Эдуард Калінін. А гэта дарэмны занятак на фоне развіцця агульных працэсаў у свеце, які цяпер перажывае эканамічны спад. Ён мусіць працягнуцца да 2015 года (вядома, прыблізна) і ў таких умовах будзе функцыяніраваць наша рэспубліка. Той крызіс, які яна мае цяпер, падасца кветачкамі ў параўнанні з крызісам 1995—1996 гадоў. Тады мы можам зірнуць у вочы эканамічнай катастрофе, бо Захад цяпер жыве за кошт таннай сыравіны з Расіі і, пакуль працягвае "выкачваць" рэсурсы, нейкім чынам "дапамагае" як Маскве, так і іншым рэспублікам. Аднак з-за завышанага штучна курса даляра народ усё больш пагружаецца ў бездань галечы, яго жабрацтва — штучнае.

Як адзначыла старшы навуковы супрацоўнік Інстытута эканомікі АН Беларусі Людміла Васючонак, рэальныя працэсы перабудовы (акрамя слоўнага флёру) заключаліся ў тым, што "наменклатура ўзяла ўласнасць". На Беларусі станаўленне наменклатурнага класа, якое набыло новы імпульс пасля 1985 года, ішло ў агульнасаюзным рэчышчы. Пасля аслаблення саюзнай улады нацыянальная наменклатура авалодала ўсёй паўнатой улады і пачалося яе абуржуазванне. Цяпер яна ўяўляе сабой хаця і невялікі, але самастойны клас у сучасным грамадстве. Прататыпам сярэдняга класа выступае інтэлігенцыя. Аднак яго станаўленне — доўгі працэс. Цікава адзначыць, што, знаходзячыся ў залежнасці ад дзяржавы, работадаўцы, сённяшняя інтэлігенцыя схільныя да ўстанаўлення аўтарытарнага рэжыму, моцнай улады. "Трэці" клас — рабочыя і сяляне. Гэтая ўмоўная схема адлюстроўвае цяперашні стан грамадства. Прычым, кідаецца ў вочы наступнае: урад з апаскай ставіцца да "трэцяга" класа, датуючы стратныя прадпрыемствы і праводзячы крэдытную эмісію. Гэта робіцца ва ўрон сістэмным рэформам з адной мэтай — не дапусціць, каб народ выйшаў на вуліцы. Людміла Пятроўна спрагназіравала, што сітуацыя будзе пагаршацца, незалежна ад таго, хто прыйдзе да ўлады ў выніку прэзідэнцкіх выбараў. Галоўны тормаз сапраўднага рэфармавання — спекулятыўны слой наменклатуры, які прыбірае да рук усе віды і формы ўласнасці.

У пэўнай меры дысанансна прагучала прамова намесніка старшыні Нацыянальна-дэмакратычнай партыі Беларусі Віктара Навуменкі, які ў сваім выступленні зрабіў акцэнт на адраджэнні толькі праз нацыянальную ідэю. "Інакш, — сказаў прамоўца, — расцягнуць Беларусь на кавалачкі, а праз стагоддзі і не ўспомняць. У нас няма іншага месца на свеце, няма куды ад'ехаць, як прадстаўнікам іншых нацый". Навуменка падкрэсліў: адной з галоўных мэт нацыянал-дэмакратаў з'яўляецца прывядзенне да ўлады сапраўды беларускага ўрада. Тады, у прыватнасці, узрасце і ўвага да праблем этнічных беларусаў (а ў паняцце "беларуская нацыя" ён укладаў пераважна этнакультурны сэнс).

На думку прафесара кафедры паліталогіі і права БДПУ Эмануіла Іофе, суверэнітэт Беларусі парушаецца штодня. Хаця дагавор з Расіяй наконт аб'яднання грашовых сістэм у сучасных умовах — адзінае выйсце, аднак, ён прадугледжвае ў будучыні парушэнне нашай Канстытуцыі і можа стаць кабальным у выпадку, калі Масква будзе вырашаць, колькі фінансавых сродкаў даць беларускаму ўраду.

"Аб канцэпцыі знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь на сучасным этапе" — тэма даклада, з якім выступіў прафесар кафедры міжнародных адносін БДУ Аляксандр Чэлядзінскі. Абагульняючы дастаткова грунтоўны аналіз праблемы, ён адзначыў, што міжнародная палітыка яшчэ не мае фундаментальнай канцэпцыі, адсюль пэўныя цяжкасці і "белыя плямы" ў дзейнасці айчыннай дыпламатыі. Дарэчы, спадзяванні некаторых палітыкаў на дапамогу Захаду не маюць падставы, бо, напрыклад, па польскіх мерках штогод у краіны СНД трэба "ўліваць" 1 трыльён даляраў. Гэта неверагодная з'ява, а пакуль пад выглядам гуманітарнай дапамогі сюды скідваюцца тавары дрэннай якасці.

Грунтоўная размова вялася па розных напрамках паліталагічных даследаванняў. У прыватнасці, абмеркаваны тэмы: "Дынаміка палітычнай улады ў Рэспубліцы Беларусь: нарматыўнасць і рэаліі", "Нацыянальнае і агульначалавечае ў палітычным аднаўленні грамадства", "Культура і субкультура ў палітыцы: універсаліі і беларуская спецыфіка", "Беларускі палітычны ландшафт: "інтрыгі" транзіту", "Працэсы суверэнізацыі і праблемы міжэтнічных адносін".

ЭКАНОМІКА

Падземныя "кацельні" Палесся

Вялікія запасы падземных кладовак цяпла знойдзены і часткова выкарыстоўваюцца ў Ісландыі, Італіі, Новай Зеландыі, Японіі, ЗША, Мексіцы і ў іншых краінах. Скарыстоўваючы гарачую ваду і пару нетраў зямлі для ацяплення памяшканняў, цяпліц і прамысловых прадпрыемстваў, Ісландыя, да прыкладу, штогод эканоміць дзесяткі тысяч тон вугалю. У яе сталіцы — Рэйк'явіку, амаль няма кацельняў, якія забруджваюць паветра прадуктамі згарання. Тут, ля самага Палярнага круга, вырошчваюць на адкрытых падаграваемых пляцоўках і ў аранжарэях гуркі, памідоры, цыбулю, кветкі і нават каву...

Беларускімі геолагамі знойдзены падобныя глыбінныя цеплавыя "кацельні" на поўдні рэспублікі, у Прыпяцкім Палессі, плошча іх складае 280x130 км. Пра існаванне тэрмальных водаў у Прыпяцкім басейне стала вядома з 60-х гадоў, дзякуючы свідраванню ў пошуках нафты, калійнай, каменнай солі і іншых карысных выкапняў. Вымярэнні ў свідравінах далі магчымасць вызначыць заканамернасці змянення тэмператур па глыбінях і плошчы рэгіёна і акрэсліць участкі з павышанай геатэрмічнай актыўнасцю. Тэмпература вады і расолаў ля паверхні фундамента вагаецца ад 30 да 130°С. На аснове геатэрмічных даследаванняў у Прыпяцкім Палессі выдзелены тры зоны: паўночная, цэнтральная і паўднёвая. Паўночная зона больш гарачая ў параўнанні з іншымі, а, значыць, уяўляе найбольшую зацікаўленасць у скарыстанні тэрмальных водаў. Тэмпература расолаў на глыбіні 2000 і 3000 м у межах гэтай зоны дасягае 50 і 80—90°С, у той час як у цэнтральнай яна складае 40—45 і 55—60°С, а ў паўднёвай — 25—30 і 40—50°С.

Свідравіны даюць у суткі па некалькі соцень тон гарачых водаў. У гэтым рэгіёне знаходзяцца прамысловыя гарады Гомель, Рэчыца, Светлагорск і многія аграпрамысловыя комплексы. Тэрмальныя воды з глыбінь вельмі мінералізаваныя, утрымліваюць шэраг каштоўных кампанентаў, у тым ліку ёд і бром, рэдкія элементы. Таму найбольш перспектыўным з'яўляецца комплекснае асваенне гэтых расолаў як для скарыстання цяпла, так і хімічных элементаў. У апошні час у рацыён буйной рагатай жывёлы ўводзяць у неабходнай колькасці каменную соль. У тэрмальных жа водах яна ўтрымліваецца ў раствораным стане. Мінеральную ваду з патрэбнай канцэнтрацыяй солі можна атрымаць, калі развесці расол. Пасля гэтага вада можа быць скарыстана ў кормазапарніках. Другая галіна прымянення — зернесушылкі, абагрэў жывёлагадоўчых памяшканняў, раставанне снегу на дарогах і вуліцах у населеных пунктах шляхам пракладкі пад імі труб з цёплай вадой. У рэспубліку паступае дарагі вугаль з Украіны. Скарыстанне таннага цяпла з падземных "кацельняў" беларускага Палесся дасць магчымасць зэканоміць дзесяткі тысяч тон умоўнага паліва. Калі фантанаванне гарачай вады спыніцца ці панізіцца, то можна прабурыць некалькі нагнятальных свідравін на тэрмальных пляцоўках і закачваць халодную ваду ў прагрэтыя пласты, а атрымліваць гарачую ваду з прыёмных свідравін. У выніку можна награваць у падземных умовах ваду для ацяплення Гомеля, Рэчыцы, Светлагорска, прамысловых камбінатаў, гаспадарак.

У сусветнай практыцы ў апошняе дзесяцігоддзе павысілася цікавасць да скарыстання нізкатэмпературных водаў як да аднаго з відаў карысных выкапняў. У Скандынаўскіх краінах з дапамогай цеплавых помпаў здабываецца цяпло падземных водаў з тэмпературай 25—30°С. Такія воды ёсць і ў Беларусі (Брэсцкая, Аршанская ўпадзіны). Мінералізацыя падземных водаў у гэтых раёнах вельмі нізкая. У сувязі з гэтым адкрываюцца вялікія перспектывы па скарыстанню нізкатэрмальных водаў. Яны не патрабуюць спецыяльнага захоўвання пасля адпрацоўкі і могуць трапляць у сажалкі і азёры для рэгулявання ў іх тэмпературнага рэжыму. Стварэнне вадаёмаў, якія не замярзаюць, дасць магчымасць пабудаваць фермы па развядзенню вадаплаўнай птушкі. З'явяцца спрыяльныя ўмовы для інтэнсіфікацыі рыбнай гаспадаркі, паскарэння росту малькоў у зімовы перыяд. Адным з такіх азёраў у Брэсцкай вобласці можа стаць возера Арэхаўскае. Былі выпадкі, калі ўзімку на возеры заставаліся палонкі, і ў звычайных умовах падача ў яго прэсных падземных водаў са свідравін з тэмпературай 8—15°С зробіць возера незамярзаючым нават у моцныя маразы.

Прымяненне тэрмальнага цяпла мае большую перавагу ў параўнанні з выкарыстаннем нафты, газу, вугалю, гаручых сланцаў і інш., бо яго можна аднавіць, тэхналогія скарыстання не выклікае забруджвання навакольнага асяроддзя і мае нізкі кошт.

І яшчэ аб адным. У паўднёвай зоне Прыпяцкага Палесся адкрыты тэрмальныя воды, якія ўтрымліваюць серавадарод. Па свайму хімічнаму саставу яны падобны на каўказскія мінеральныя воды. Тут могуць быць пабудаваны санаторыі, прафілакторыі і дамы адпачынку для лячэння розных захворванняў.

Пётр ЦАЛКО, Павел АТРОШЧАНКА, Уладзімір ЗУЙ, Валянціна МАКАРАНКА, супрацоўнікі Інстытута геалагічных навук Акадэміі навук Беларусі.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Панацэя ад крызісу?

Не так даўно ў беларускім парламенце была створана новая структура — Эканамічны савет. У склад яго ўвайшлі відныя вучоныя-эканамісты, сацыёлагі, прадпрымальнікі і іншыя спецыялісты ў сваёй галіне. Магчыма, з-за прэзідэнцкай кампаніі гэтая падзея засталася непрыкмечанай, у цяні. Між тым, яна заслугоўвае большай увагі.

Улады запэўніваюць, што рэформы ў рэспубліцы ідуць, рыначныя адносіны развіваюцца. Прычым, усё гэта робіцца планава, пастунова, гуманна, без шокавай тэрапіі. Таму, быццам бы і па стану вытворчасці і жыццёваму ўзроўню Беларусь выглядае куды лепш, чым яе суседзі. І невыпадкова ў грамадстве пануюць сацыяльная стабільнасць, спакой і мір.

І раптам — нібы гром з яснага неба. Старшыня Вярхоўнага Савета сп. М.І.Грыб, тлумачачы неабходнасць стварэння Эканамічнага савета, з усёй адказнасцю заяўляе: у рэспубліцы рэформы не ідуць, рыначныя адносіны зайшлі ў тупіковую сітуацыю, спад вытворчасці не спыняецца, інфляцыя галапіруе, даўгі і неплацяжы растуць, жыццёвы ўзровень зніжаецца. Словам, крызіс паглыбляецца і абвастраецца.

І вінаваты ў тым, гаворыць спікер, парламент і ўрад, якія ў свой час не ўдзялілі належнай увагі эканоміцы, не здолелі стварыць заканадаўства і ўмовы, якія рухалі б рэфармаванне гаспадарання, рыначныя адносіны. Па сутнасці, падкрэсліў спікер, тры гады, як быў выбраны парламент і ўтвораны ўрад, аказаліся змарнаваным часам.

У шчырым прызнанні спікера няма ніякага адкрыцця. Хіба прадпрымальнікі і аграрнікі не сказалі, што законы, якія прымае Вярхоўны Савет, не толькі не стымулююць вытворчасць, а, наадварот, падаўляюць яе. Ці не з той нагоды неаднойчы ўзнімалася пытанне аб датэрміновым перавыбранні парламента і адстаўкі ўрада. Аднак Вярхоўны Савет усё гэта пагардліва ігнараваў. Колькі неабходных і карысных праектаў, прапаноў, паправак да законаў было патоплена шляхам механічнага націскання кнопак машыны галасавання.

Нядаўна адбылося рабочае пасяджэнне савета. Як і можна было чакаць, у цэнтры ўвагі з'явіліся пытанні, звязаныя з крызісным станам рэспублікі. У ходзе абмеркавання выявіліся даволі супярэчлівыя погляды, можна сказаць, дыяметральна супрацьлеглыя. Ну што ж, у спрэчках нараджаецца ісціна. Толькі б гэтыя гарачыя дэбаты не ператварыліся ў пустую гаварыльню, што можна было назіраць на сесіі Вярхоўнага Савета.

Яўхім ІВАНОВІЧ.

Літаратурны каляндар

Ліпень

1. Пятніца.
1914 – у Мінску выдаваўся літаратурна-навуковы ілюстраваны часопіс "Лучынка".
190 гадоў з дня нараджэння Жорж Санд (сапр. Аўрора Дзюпэн, па мужу Дзюдэван; 1804-1876), французскай пісьменніцы.

6. Серада.
У ноч з 6 на 7 ліпеня – Купалле (Купала, Ян, Іван).

7. Чацвер.
125 гадоў з дня нараджэння Л.І.Віман-Дубейкаўскага (1869-1940), беларускага паэта, архітэктара.
70 гадоў з дня нараджэння (1924) Я.І.Курто, беларускага пісьменніка.

12. Аўторак.
90 гадоў з дня нараджэння А.І.Александровіча (1904-1947), беларускага літаратуразнаўца і педагога.
85 гадоў з дня нараджэння П.А.Сямыніна (1909-1983), рускага паэта, перакладчыка беларускай літаратуры.
ПЁТР І ПАВЕЛ ("Пятрок").

13. Серада.
100 гадоў з дня нараджэння І.Э.Бабеля (1894-1941), рускага пісьменніка.

16. Субота.
75 гадоў з дня нараджэння (1919) П.П.Ахрыменкі, беларускага і ўкраінскага крытыка і літаратуразнаўца.

20. Серада.
МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ ШАХМАТ
690 гадоў з дня нараджэння Франчэска Петраркі (1304-1374), італьянскага паэта.
70 гадоў з дня нараджэння (1924) В.У.Анічэнкі, беларускага мовазнаўца.

22. Пятніца.
75 гадоў з дня нараджэння (1919) М.Г.Булахава, беларускага мовазнаўца.

24. Нядзеля.
140 гадоў з дня нараджэння А.С.Архангельскага (1854-1926), рускага літаратуразнаўца, члена-карэспандэнта Пецярбургскай акадэміі навук, даследчыка беларускай літаратуры.

27. Серада.
ДЗЕНЬ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ БЕЛАРУСІ.
Беларусы ўсіх краёў, яднайцеся!

Беларусы ўсіх краёў, яднайцеся!
Нас няшмат, а будзе менш яшчэ,
Як адступім,
зломімся пад націскам,
Як ад нас рашучасць уцячэ.
Праз усе вякі нас толькі ціснулі
І хадзіць хацелі, як па тлі,
Нас душылі волгамі і вісламі,
Кожны тужыў зашморгу пятлі.
Нас палілі, катавалі, праталі,
Малацілі нас, нібы кулі,
Каралі, забойцы, імператары
І бацькі працоўных мас,
Калі
Беларусь, як палатніну кроілі
На мундзіры ды на каптаны,
Каб магілы з нашымі героямі
Уціскалі валуны маны.
Над святынямі паруйнаванымі
Паклянёмся дбаць пра карані.
Будзем Янкамі, а не Іванамі,
Што не ведаюць свае радні.
Працавалі мы на ўсе імперыі,
Папрацуем на сябе, браты.
Дык адродзімся душой і вераю.
З намі Бацька Бог
І дух святы!

Рыгор Барадулін.

28 чацвер.
170 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Дзюма (Дзюма-сын; 1824-1895), французскага пісьменніка.

31. Нядзеля.
75 гадоў з дня нараджэння (1919), С.І.Кухарава, беларускага пісьменніка.

Для душы ці дзеля грошай?

Кім быць? Адказы выпускнікоў гродзенскіх школ на гэта традыцыйнае пытанне высветліла прагнастычнае даследаванне, праведзенае спецыялістамі гарадскога цэнтра прафесійнай арыентацыі моладзі.

Правазнаўства, міжнародныя эканамічныя адносіны, праграмнае забеспячэнне і інфарматыўная тэхніка — вось найбольш папулярныя спецыяльнасці сярод будучых абітурыентаў. Карыстаюцца павагай таксама лячэбны факультэт медінстытута, агранамічны і зоаінжынерны — сельскагаспадарчага інстытута. Тым жа, хто вырашыў абмежавацца сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, найбольш даспадобы арганізацыя камерцыйнай дзейнасці ў кааператыўным гандлі, лячэбная стаматалогія, банкаўская справа. Дзіўным чынам у разрад прэстыжных трапіла спецыяльнасць дашкольнага выхавальніка. Відаць, яшчэ не ўсе маладыя людзі пранікліся "рыначным духам".

Лілія АСТРАВЕЦКАЯ.

Пуцёўка ў "Зубраня" — гэта па-ранейшаму пачэсна

Зараз у дзіцячым лагеры "Зубраня" адпачывае 80 дзяцей, якія перанеслі складаныя аперацыі на шчытападобнай залозе або падвергліся цяжкім захворванням. З'ехаліся ў "Зубраня" таксама дзеці беларускамоўнага асяроддзя краін блізкага і далёкага замежжа. Гэтая міжнародная змена арганізавана ў рамках сустрэчы "Беларусы ўсяго свету", якая нядаўна праходзіла ў Мінску.

Пуцёўкі ў лагер таксама атрымалі 160 лаўрэатаў рэспубліканскага тэлевізійнага фестывалю "Усе мы родам з дзяцінства". Юныя таленты змогуць адпачыць на Нарачы ўжо ў жніўні.

Алена ЯКУБЧЫК.

Па ўраджай... на дно возера

Малако, як кажуць, у каровы на языку. А ўрадлівая сіла зямлі — у добрай запраўцы арганікай і тукамі. Вось толькі бяда, што апошнія сталі не па кішэні многім гаспадарам Лельчыцкага раёна.

Аднак карміцельку даваць у крыўду вяскоўцы зусім не збіраюцца. Таму звярнуліся да навукоўцаў па дапамогу аб вышуку дадатковых крыніц "эліксіру ўрадлівасці". Неўзабаве было выяўлена некалькі "радовішчаў" натуральных арганічных угнаенняў — сапрапелю. Самае багатае на яго — возера паблізу вёскі Прыбалавічы, плошчай 70 гектараў. Тутэйшы калгас "Дружба" пачаў ужо здабычу сапрапелю. Лічыцца, што па ўтрыманню пажыўных рэчываў ён не ўступае тарфагноевым кампостам.

Алесь ЛАРЫЁНАЎ.

Кур'ер "ЧЗ"

Асілак ідзе на таран

Не перавяліся яшчэ ў Маладзечна сапраўдныя асілкі. Адзін з іх на падпітку гуляў па вуліцы Касманаўтаў і ўрэзаўся ў легкавік, які стаяў на ўзбочыне вуліцы.

Зваліўшыся на капот, гуляка пакамечыў яго, а сам ад сутыкнення не пацярпеў...

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

Горад спакушае...

Мара пра гарадскія выгоды па-ранейшаму застаецца вельмі прыцягальнай для пэўнай часткі вясковай моладзі і састарэлых. Гэта адчуваецца пры аналізе звестак аб міграцыі.

Так, сёлета за чатыры месяцы прапіску ў Жыткавічах атрымалі 138 чалавек і толькі 93 пазбавіліся яе. За такі самы перыяд летась гэтыя лічбы складалі адпаведна 107 і 95 чалавек.

Алесь ЛАРЫЁНАЎ.

І ў Оршы свой інстытут

Пачаў прымаць дакументы Аршанскі тэрытарыяльны інстытут — філіял Беларускага камерцыйнага універсітэта кіравання.

Цікавасць да новай навучальнай установы праяўляюць выпускнікі школ, маладыя камерсанты. Стаўка тут зроблена на спецыяльнасці, якія неабходны ў рыначных умовах: кіраванне фірмай, менеджэр-эканаміст, рэферэнт-перакладчык.

Яўген БРАЖЫЦКІ.

Свята сям'і

прайшло ў пасёлку Бярэзінскае Маладзечанскага раёна. У цэнтры ўвагі арганізатараў былі мнагадзетныя сем'і раёна.

Райвыканкам і мясцовыя гаспадаркі падрыхтавалі для іх каштоўныя падарункі, а работнікі раённага Дома культуры — святочную праграму.

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

АПЛАДЫСМЕНТЫ

Свята працягваецца

З нядзельнымі залпамі салюту святкаванне 50-годдзя вызвалення Беларусі не закончылася.

Працягваюць сваю работу шматлікія выстаўкі, прысвечаныя гэтай знамянальнай падзеі. А сёння невялікая ўрачыстасць пройдзе ў Маскве. У гэты дзень у беларускім пасольстве адбудзецца вялікі канцэрт, у якім выступяць народны артыст рэспублікі Віктар Вуячыч і хор ветэранаў "Памяць сэрца". Творчую дэлегацыю ўзначальвае міністр культуры і друку Анатоль Бутэвіч.

БЕЛІНФАРМ.

Новае імя

Новае імя з'явілася на творчым небасхіле Гродна — гэта імя самадзейнага мастака Аляксея Лобура, персанальная выстава твораў якога адкрылася ў зале выставак Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея ў Старым Замку.

Аляксей Лобур валодае рознымі відамі творчасці. Так склалася жыццё, што напачатку, жывучы на Украіне, умелец займаўся керамікай, пазней, пасля пераезду на Гомельшчыну, — саломапляценнем. А ў Гродна, дзе Лобур жыве апошнія гады, майстар удала спрабаваў сябе ў разьбе па дрэве.

На першай персанальнай выставе Аляксея Лобура ў Гродна — больш за сорак жывапісных работ і некалькі дзесяткаў разьбы па дрэве. Дарэчы, гродзенцы ўжо ацанілі майстэрства новага земляка: яго працы ахвотна раскупліваюць у магазінах "Бірюза" і "У майстра".

Лілія АСТРАВЕЦКАЯ.

Шагал зноў у Віцебску

У памяшканні Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа адбылося ўрачыстае адкрыццё Першага міжнароднага Шагалаўскага пленэра і Першага музычнага фестывалю "Скрыпка Шагала". Удзельнікам культурнай акцыі было зачытана віншаванне прэзідэнта ЗША Біла Клінтана, потым з адпаведнай праграмай выступілі камерны ансамбль "Салісты Масквы".

Яўгенія ВІЦЬБА.

Юбілейны выхад "Прыпяці"

Гэтымі днямі справіў сваё 30-годдзе славуты ансамбль танца "Прыпяць" Тураўскага Дома культуры. Калектыў пад кіраўніцтвам Мікалая Котава набыў шырокую вядомасць у нашай рэспубліцы.

Танцоры Тураўшчыны ўзбагацілі залаты фонд беларускай сцэнічнай харэаграфіі такімі жамчужынамі, як танцы "Кука", "Тураўская мелодыя", полька "Каханочка".

Алесь ЛАРЫЕНАЎ.

Кірмаш талентаў

Цэлы кірмаш сабраўся ў вёсцы Залёнка Полацкага раёна. Сюды, на сцэну Дома культуры, з'ехаліся самадзейныя артысты з навакольных вёсак Бельчыцы, Азіна, Багатырская, Гвоздава, Семянец, Мацюшы, пасёлка Фарынава, каб пахваліцца сваім "таварам".

А паказаць было што: традыцыйныя, непаўторныя народныя гульні і забавы, песні, сказы. Умеюць весяліцца на Полаччыне.

Вясковы... цырк!

У пасёлку Рудакова Віцебскага раёна нядаўна адбыўся трэці абласны фестываль беларускай эстрады і цырка. Выступалі лепшыя салісты, тэатры мініяцюр і сатыры, а таксама цыркавыя і джазавыя калектывы.

Дарэчы, галоўным фундатарам фестывалю стаў мясцовы саўгас "Рудакова", кіраўнікі якога і ўручылі пасля заключнага канцэрта прызы і сувеніры артыстам.

Казкі патрэбны і дарослым

"Пунсовая кветачка" — казка не толькі для дзяцей, але і для дарослых. Прынамсі, яна была сустрэта прыхільна глядачамі ўсіх узростаў у Бешанковічах. Паставіла казку тэатральная студыя раённага Дома культуры пад кіраўніцтвам Таццяны Падрэз.

У бліжэйшым студыя мяркуе ставіць спектаклі як беларускіх, так і рускіх драматургаў.

З тэатра ў тэатр

Тэатральная прэм'ера адбылася і ў Докшыцах. Тут народны тэатр раённага Дома культуры паставіў спектакль "Да трэціх пеўняў" паводле Васіля Шукшына. Зала таксама не пуставала, хоць цэны на білеты былі даволі накладныя.

А на выручаныя грошы докшыцкія артысты купілі бензін, узялі ў арэнду аўтобус і паехалі ў Мінск, у Дзяржаўны акадэмічны тэатр, на прэм'еру спектакля "Ідылія" па п'есе Дуніна-Марцінкевіча. Балазе, у калегаў ёсць чаму павучыцца.

Уладзімір МІХНО.

ПРЫВАТНАЯ СЯДЗІБА

«Некалькі гадоў таму пасадзіў на ўчастку сліву «ачакаўская». Пара б ужо і плады збіраць, але іх няма. Знаёмыя кажуць, што ў гэтага сорту пылок нежыццяздольны. Як у гэтым пераканацца?

В.ЛАЗАРЭНКА, г.Гомель."

Ёсць просты спосаб вызначэння якасці пылку. Яго трэба расцерці на далоні. Жыццяздольны пылок інтэнсіўна афарбоўвае пальцы ў жоўты колер.

Каб атрымаць плады ад "ачакаўскай жоўтай", побач пасадзіце "мясцовую чырвоную", "эдынбургскую" і іншыя.

«Калі і дзе лепш за ўсё высяваць агуркі?

М.РУБЦОВА, г.Любань."

Найбольш спрыяльным тэрмінам пасеву агуркоў ва ўмовах нашай рэспублікі з'яўляецца апошняя дэкада мая. Высяваюць насенне на зацішным сонечным участку. Глеба павінна быць добра ўгноенай, правапнаванай.

«Нядаўна пераехалі з горада ў вёску. Абзаводзімся ўсялякай жыўнасцю, збіраемся прыдбаць карову. Калі можна, парайце, калі ласка, як яе выбраць, на што неабходна звярнуць увагу.

Сям'я ІЛЬЯШЭВІЧАЎ, Бярэзінскі раён".

Прапаноўваем некалькі парад.

Даволі надзейнай прыкметай малочнасці лічыцца размеркаванне саскоў. Вядома, чым больш развітыя залозы, тым далей саскі знаходзяцца адзін ад аднаго, таму саскі "ў квадраце" лічацца непажаданымі.

Тулава малочнай каровы пашыраецца спераду назад. Павінна назірацца жаноцкасць. Да якой бы пароды жывёліна ні адносілася, галава ў яе павінна быць доўгай, косці выразна акрэслены, гэта значыць — сухой.

Наогул, карова, якая мае аб'ёмныя грудзі ў падпрузе, прамую спіну і ўмеранае чэрава, здольна лепш выкарыстоўваць кармы і выдаваць больш малака, чым карова з вузкімі грудзямі, увогнутай спінаю і абвіслым чэравам.

Скура на вымі мяккая, тонкая, лёгка адцягваецца, а спераду і асабліва ззаду мае складкі. Складкі, ці інакш запас, даюць магчымасць малочнай залозе моцна расцягвацца, раздавацца ва ўсе бакі і таму лічацца таксама важнай прыкметай малочнасці. Тлустае вымя, у якім моцная мускульная тканка, не можа вырабляць шмат малака.

«Чула пра тое, што абляпіху можна размнажаць карнявымі атожылкамі. Яны на маіх дрэвах чамусьці не паяўляюцца. Што рабіць?

Г.СЛІЖОВА, г.Івацэвічы".

Каб паявіліся карнявыя атожылкі, глебу пад кустамі ці дрэвамі абляпіхі добра ўгнойваюць, рыхляць і трымаюць у вільготным стане. У год паяўлення парасткаў яны сваіх каранёў не маюць. Позна ўвосень ля кожнага з іх насыпаюць узгорачкі з рыхлай урадлівай зямлі вышынёй 20-25 см і трымаюць у вільготным стане. Да восені наступнага года на парастках карнявых атожылкаў ва ўзгорачках вырастаюць прыдаткавыя карані.

Вясной наступнага года іх разграбаюць і асцярожна секатарам зрэзваюць парастак з прыдаткавымі каранямі з гарызантальных шкілетных каранёў мацярынскай расліны і адразу ж садзяць на пастаяннае месца. Такія пасадкі добра прыжываюцца.

«Ці можна ў хатніх умовах прыгатаваць пудрэт?

Р.ЛЯПІЧ, г.Слонім".

Пудрэт — гэта высушаны птушыны памёт. Сушаць яго ў спецыяльных печах. У хатніх умовах прыгатаваць пудрэт складана. Ды і няма ў гэтым ніякай неабходнасці — ён бывае ў продажы. Захоўваць яго лепш у сумесі з тарфяным парашком (25-50 працэнтаў ад вагі памёту) ці суперфасфатам (6 працэнтаў ад вагі) — так лепш захоўваецца азот.

«Што вы можаце сказаць пра сорт яблыні »уэлсі"? Якія ў яго каштоўныя якасці?

В.Сас, г.Брэст".

Сорт выведзены ў Канадзе ў 1860 годзе. Найбольш каштоўныя якасці — высокая хуткаплоднасць, шчодрая ўраджайнасць, практычна поўная ўстойлівасць да паршы. Зімаўстойлівасць дрэў сярэдняя, даўгавечнасць, як правіла, 30-40 гадоў, у найбольш спрыяльных умовах — каля 75.

Дрэвы сярэднярослыя з шырокапірамідальнымі кронамі. Плоданасіць пачынаюць на 3-4-ы год пасля пасадкі, ураджайнасць хутка нарастае, у 15-гадовых раслін дасягае 150 кг.

Плады на маладых раслінах буйныя (120-150 г), на дарослых сярэднія і большыя за сярэднюю велічыню. Форма пладоў акруглапрыплюснутая і шырокаканічная. Асноўная афарбоўка светла-зялёная, румянец вішнёва-чырвоны, галоўным чынам на сонечным баку. Мякаць белая з зеленаватым адценнем, дробназярністая, сакавітая. Смак кісласалодкі, прыемны. Плады захоўваюцца да лютага.

«У доме паявіліся мурашкі. Парайце, калі ласка, як ад іх пазбавіцца?

Д.МАШАРСКІ".

Мурашкі селяцца толькі ў цёплых памяшканнях. На жаль, месцам іх пражывання сталі і нашы кватэры. Гэтыя на дзіва жывучыя насякомыя здольны пранікаць усюды. Жывуць пад паркетам, за керамічнай пліткай, плінтусамі, у трэшчынах сцен і столі. Іх можна ўбачыць і паміж аркушамі паперы, сярод бялізны.

Мурашкі любяць месцы найбольш цёплыя і з павышанай вільготнасцю. Як правіла, гэта туалеты, ванныя, кухні. Насякомыя ўсеядныя. Іх здабычай становяцца розныя ласункі, хлеб, сухары, пячэнне, мяса. Пры адсутнасці ежы мурашкі могуць папсаваць адзенне і нават ізаляцыю электраправадоў.

Кропля харчовага прадукту, прынесеная рабочай асобінай у гняздо, на працягу некалькіх гадзін размяркоўваецца сярод сотні сабратоў. Менавіта гэта асаблівасць рыжых мурашак дае магчымасць весці з імі эфектыўную барацьбу.

У якасці такога сродку прымяняюць харчовыя атручаныя прынады. Натуральна, поспех будзе толькі пры адначасовай дэзінфекцыі ўсіх памяшканняў будынка. Тэрмін даволі працяглы — ад пяці да чатырнаццаці месяцаў. Атрутныя прынады гатуюцца ў чыстым посудзе напярэдадні дня прымянення.

Вось некалькі рэцэптаў.

Салодкая прынада. Для яе прыгатавання ў 2,5 сталовай лыжкі гарачай вады растварыце адну лыжку цукру і трэць чайнай лыжкі буры. Да ахалоджанага раствору дабаўце чайную лыжку мёду. Атрыманую сумесь старанна перамяшайце і раскладзіце ў невялічкай пасудзіне. Расставіць іх трэба ў месцах, дзе больш за ўсё бываюць мурашкі. Прынаду па меры псавання неабходна замяніць.

Рэцэпт прынады, якая не псуецца і не высыхае некалькі месяцаў, такі: да сталовай лыжкі гарачай вады дабаўце дзве чайныя лыжкі гліцэрыны, паўтары сталовай лыжкі цукру, трэць чайнай лыжкі буры і чайную лыжку мёду. Усё змесціва падагрэйце і памешвайце на слабым агні да поўнага растварэння цукру і буры.

Мясная прынада. Для яе прыгатавання вазьміце дзве сталовыя лыжкі мяснога фаршу, перамяшайце яго з 1/2 чайнай лыжкі дробназмолатай буры.

Акрамя гэтага, мурашак адпалохвае пах сланечнікавага алею, лісцяў бузіны, арэхавага дрэва, дзікай мяты і палыну.

«Аднойчы давялося пакаштаваць вяленага мяса труса. Смачна. Хацелася б самой такое зрабіць. Парайце, як яго прыгатаваць.

І.Лазоўская, г.Слуцк".

Разбіраць тушкі трэба адразу ж пасля зняцця шкурак. Зачышчаюць усе забруджаныя ўчасткі, абразаюць махры, выдаляюць рэшткі ўнутраных органаў, скуранога покрыву. Асаблівая ўвага звяртаецца на ачыстку ўнутранай паверхні тушкі. Забруджаныя тушкі мыюць. Працэс разбірання трусоў заканчваецца фармоўкай тушак. Для гэтага звязваюць канцы задніх лапак, прапускаючы адзін з іх пад ахілава сухажылле другога. Сфармаваныя тушкі падвешваюць для астывання пры тэмпературы не вышэй як 10 градусаў да ўтварэння плёнкі падсыхання.

Вяленае мяса. Папярэдне гатуюць насычаны раствор солі ў неабходнай колькасці, для чаго бяруць на кожны літр вады 150-200 г солі. Раствараюць соль у вадзе, даводзяць да кіпення. Тушкі трусоў кладуць на 1-2 мінуты ў кіпячы расол. На мясе ўтвараецца солевая плёнка, якая перашкаджае пранікненню мікраарганізмаў.

Тушкі падвешваюць і вытрымліваюць у праветрываемым памяшканні пры тэмпературы каля 10 градусаў на працягу 15-20 сутак.

Гатовае вяленае мяса труса захоўваюць у сухім, добра праветрываемым і зацямнёным памяшканні пры тэмпературы не вышэй за 10 градусаў не больш як тры месяцы або ў халадзільніку.

Перш чым гатаваць стравы з вяленага мяса труса, яго заліваюць халоднай вадой і вытрымліваюць у ёй, пакуль яно не стане мяккім.

АДАМ І ЕВА

"Я без цябе прападу..."

□ **Наталля СТРАЛКОВА, "ЧЗ"**

З чаго складаецца паняцце "шчаслівая сям'я"? З якіх цаглін будуецца дом, дзе пануюць любоў і радасць? Дзе нават спрэчкі прыводзяць не да крыўд і расчараванняў, а да яшчэ большага ўзаемаразумення і прыцягнення?..

Я ніколі б не пазнаёмілася з гэтай сям'ёй, каб не адно пісьмо, што прыйшло ў рэдакцыю. Яно — крык душы дзяўчыны-інваліда, літаральна прыкаванай да сваёй каляскі. У пісьме было ўсё — непаразуменні з бацькамі, няшчаснае каханне, нежаданне жыць — усё, акрамя надзеі. А заканчвалася яно пытаннем-просьбай: ці ёсць у мяне шанц? Ці магу я жыць разам з каханым чалавекам? Ці існуюць увогуле такія сем'і, дзе б муж ці жонка былі інвалідамі першай групы? Калі так — знайдзіце, раскажыце пра іх...

Спачатку — тэлефонны званок. Голас на тым канцы проваду — малады, звонкі, жыццярадасны. Адразу — запрашэнне ў госці. І папярэджанне: толькі не прыходзьце занадта рана, днём мы з мужам працуем.

Дзверы адчыніла Жанна — вочы зацікаўлена глянулі праз шкло акуляраў, і яна ад'ехала крыху ўбок, прапускаючы мяне ў прыхожую. Потым накіравалася ў залу, папраўляючы на хаду прыгожыя пышныя валасы.

У вялікім пакоі было многа сонца — у той дзень надвор'е расшчодрылася на цеплыню. Цяпер я ведаю — прыйшла б сюды ў непагадзь і халадэчу, усё роўна адчула б гэта амаль няўлоўнае ўнутранае цяпло іх адносін.

Яны сядзелі ў калясках адзін насупраць аднаго і чакалі пытанняў. Сучасна абстаўлены пакой зіхацеў чысцінёй, у крышталёвых фужэрах за шклом пераліваліся сонечныя промні... Барыс перахапіў мой позірк і растлумачыў: гэта — прызы за перамогу ў спаборніцтвах. Ім з Жаннай проста шанцавала на вазачкі, сервізы і іншы посуд. Затое потым нічога не прыйшлося купляць...

Шчыра кажучы, чакала іншага. Ну, напрыклад, скаргаў, крыўды на жыццё, на ўласную бездапаможнасць, на здаровых, нармальных людзей, якія глядзяць на цябе зверху ўніз... Чакала элементарнай неахайнасці, у рэшце рэшт, — і ўспрыняла б яе як належнае, бо многім сем'ям, пабудаваным на няшчасці і нястачы, не хапае ні сіл, ні жадання падтрымліваць выгляд знешняй прыстойнасці. На жаль, столькі разоў прыходзілася пераконвацца ў гэтым. А ўбачыла зусім іншае.

...Яны нарадзіліся нармальнымі людзьмі. (Хаця, паверце, наяўнасць у чалавека здаровых рук і ног яшчэ не з'яўляецца сведчаннем яго нармальнасці). Жылі, раслі, вучыліся, не падазраючы аб існаванні адзін аднаго і не ведаючы, што нехта ўжо вызначыў перакрыжаванне іх лёсаў. З Барысам бяда здарылася ў будатрадзе, пасля трэцяга курса палітэха. Заступіўся за дзяўчыну, выратаваў яе — і атрымаў нажавое раненне ў спіну. Калі даведаўся пра дыягназ, не захацелася не тое што некага бачыць — жыць. Ён ляжаў у шпіталі за тысячы кіламетраў ад дома і думаў, што ўсё самае лепшае засталося толькі ў мінулым... Прыкладна ў гэты час, толькі, як кажуць, на іншым "канцы геаграфіі", Жанна, скончыўшы універсітэт, займалася актыўнымі пошукамі работы. Адна справа была — лежачы (у прамым сэнсе гэтага слова) вучыцца. Пасля аўтакатастрофы яна вельмі доўга не магла нават сядзець. Выкладчыкі прыходзілі дадому, чыталі лекцыі, прымалі залікі. А яшчэ заўсёды побач была мама. "Пяцьдзесят працэнтаў майго дыплома — яе заслуга". І сябры. Яны не "адышлі" ў мінулае пасля таго, як Жанна страціла здольнасць хадзіць у паходы і наведваць дыскатэкі... А пасля першай, устаноўчай, сесіі менавіта ў яе сабраліся ўсе будучыя аднакурснікі. Прыйшлі пазнаёміцца — і засталіся надоўга: дзяўчынка, прыкаваная да ложка, магла "завесці" любую кампанію.

У спінальным аддзяленні 5-й гарадской клінічнай бальніцы, дзе Барыс Бачкоўскі праходзіў чарговы курс лячэння, нехта з урачоў ці то жартам, ці то ўсур'ёз параіў яму пазнаёміцца з Жаннай Краўцовай. Для падтрымання "баявога духу". Прозвішча ён на ўсякі выпадак запомніў. І калі першы раз убачыў Жанну на сходзе інвалідаў, зразумеў, чаму медыкі так настойліва рэкамендавалі яе ў якасці лепшага "лека". Здавалася, яна не ўмее хандрыць. А энергіі і сілы волі хапае на дзесяць здаровых чалавек...

Потым былі спаборніцтвы па лёгкай атлетыцы ў Ждановічах. Гэта зблізіла іх яшчэ больш. А далей... Далей пачаўся звычайны і незвычайны раман з чаканнямі, сустрэчамі, сумненнямі і прызнаннямі. На спатканні Барыс прывозіў кветкі і... гарбузы. Я спачатку не зразумела — чаму? Аказваецца, для тых, у каго парушана апорна-рухальная сістэма, гэта вельмі карысна.

Да знаёмства з Барысам Жанна не думала пра замужжа. Жыццё з бацькамі не абцяжарвала — яны хоць і хваляваліся за дачку, але не вельмі пярэчылі, калі ў той з'яўляліся свае справы і яна надоўга знікала з дому. Праўда, стаялі на балконе і чакалі, углядаючыся ў цемру, пакуль не спыняўся ля пад'езда знаёмы "Запарожац".

Прапанова пажаніцца была натуральным працягам іх вельмі цёплых і паважлівых адносін... У загсе, куды прывезлі заяву, здзіўлена спыталі: "А вам што, таксама талоны ў "Шчасце" патрэбныя?". Жанна не пакрыўдзілася — яна прывыкла... Затое ў дзень роспісу супрацоўніца загса вынесла ім кольцы прама на вуліцу — у будынак не заязджалі па прычыне яго непрыстасаванасці да падобных патрэб.

...З першага дня свайго сумеснага жыцця абыходзіцца без дапамогі бацькоў — гэта яны вырашылі адразу. Пасля размену кватэры і развітання з мамай і татам засталося тое-сёе са старой мэблі і вялікія планы на будучае. Чым толькі ні прыйшлося займацца — друкавалі на машынцы, шылі з футра мяккія цацкі і падушкі, працавалі дыспетчарамі, вязалі, Барыс паяў жгуты для радыёапаратуры, Жанна, паводле яе ўласнага выразу, была нават "таксістам" — падвозіла на ўласным "Запарожцы" пасажыраў... Потым "Запарожцы" — і свой, і мужаў — прадалі, а на выручаныя грошы купілі "Жыгулі"...

Штомесячныя расходы на бензін раўняюцца сёння дзвюм пенсіям. І каб не праца, на якую, у рэшце рэшт, удалося ўладкавацца, наўрад ці яны змаглі б столькі вандраваць. У сацыяльным упраўленні таварыства інвалідаў Жанна займаецца праблемамі інвалідаў-калясачнікаў. Барыс — інструктар у федэрацыі "Інваспорт". Зарплаты не Бог ведае якія, але ім хапае. І сяброў прыняць, і ў кіно схадзіць, і ў рэстаран, і нават у маскоўскія "макдональдсы" з'ездзіць. Дарэчы, чарга там — не падступіцца. А іх прапусцілі... Потым яшчэ ў Маўзалей трапілі. "Я нават слова не паспела сказаць — салдацікі маю каляску падхапілі і ўніз па прыступках панеслі, потым гэтак жа — наверх. А вечарам — дадому. За рулём — Барыс".

І на работу і з работы — разам. На ўсе спаборніцтвы — таксама. У Ліду, Гродна, Магілёў, Віцебск, па роднай Беларусі ці далей, за яе межы, на аўтобусе, на поездзе, на самалёце... Добрую частку сцяны ў іх пакоі займаюць медалі і вымпелы з усіх куткоў былога Саюза са шматлікіх чэмпіянатаў, турніраў і спаборніцтваў. Была б магчымасць — заехалі б і далей, напрыклад, у Лондан, але для гэтага патрабавалася валюта. Таварыству інвалідаў такі цяжар не пацягнуць. Некалькі разоў былі ў Польшчы — і "сваім ходам", і на аўтобусе. Да непрыстасаваных гасцініц даўно прывыклі. Ды і свет не без добрых людзей. Там падштурхнуць, там паднімуць... Часам нават перашкоды і валтузні больш, чым дапамогі...

"І не стамляецеся вы — увесь час разам? Не хочацца адзін ад аднаго адпачнуць?". "Што вы! Мы дадому пасля работы спяшаемся — цэлы дзень не бачыліся... Памятаю, аднойчы так і сказала мужу: я без цябе прападу... А ён мне: я без цябе таксама...".

Новую мэблю збіралі самі. Ложкі, паліцы, стол-кнігу. З апошнім праваландаліся сем гадзін. Затое цяпер ёсць куды пасадзіць гасцей. А яны звычайна прыходзяць у апошнія выхадныя кожнага месяца — так павялося ўжо.

— Барыс у мяне — ласун, і дзякуючы гэтаму я навучылася гатаваць, пячы ўсялякія прысмакі. Усе хатнія абавязкі мы дзелім пароўну. Муж мые бялізну і посуд, я гатую і прыбіраю. А калі "на парозе" госці, а ў меню — торт "Напалеон", муж бярэцца за вельмі адказную справу — раскатвае каржы.

Ім не бывае сумна. Калі гэта выезд на прыроду — значыць, абавязкова і вогнішча, і песні, і добрае віно... Калі рэстаран — значыць, танцы. Так-так, аказваецца, можна танцаваць, седзячы ў інваліднай калясцы — былі б жаданне, настрой і любячыя вочы побач. Нездарма Жанна і Барыс становяцца цэнтрам любых кампаній і прыцягваюць у сваё кола нават чужых, незнаёмых людзей...

Сёння ён амаль не купляе ёй кветак — не па кішэні. Але і без іх Жанна адчувае сябе шчаслівай. Настолькі, што на ўсе недарэчнасці жыцця глядзіць з усмешкай. Хацелі купіць мужу гітару, але на льготных умовах гэты інструмент прадаецца чамусьці толькі... інвалідам па зроку, практычна сляпым... Аплата за кватэру складае 50 працэнтаў пры ўмове, што жывеш адзін. Але калі з'язджаешся з такім самым інвалідам, ніякіх ільгот чамусьці не прадугледжана — трэба поўнасцю аплачваць усе камунальныя паслугі. Абсурд? А бясплатны праезд у грамадскім транспарце для калясачнікаў? Пры тым, што нават пры вялікім жаданні хворыя людзі ў гэты самы "транспарт" проста не змогуць падняцца...

Але пакуль яны разам і патрэбны адзін аднаму, ніякія недарэчнасці і глупствы не змогуць сапсаваць настрой. Некаторыя Жаніны сяброўкі засталіся зараз без работы — звольніліся, трапілі пад скарачэнне. І менавіта ў яе доме шукаюць суцяшэння і падтрымкі. Яна не ўяўляе сабе паняцця "адпачынак". Затое потым ёсць што ўспомніць.

...Чаму, напрошвалася пытанне, пасля непрацяглай размовы з гэтымі людзьмі перастаеш заўважаць іх інвалідныя каляскі і зведваць пачуццё сусальнай жаласлівасці? "Проста нам удалося перамагчы комплекс сваёй "ненармальнасці" і адчуць сябе звычайнымі людзьмі".

Калі б гэта сапраўды было так проста...

Фота Сяргея БРУШКО.

ЭСТЭТЫЧНАЯ СТУДЫЯ

Гром патрэбны, каб людзей скалануць

Алесь ВЕТАХ. Пунсовая знічка

(Бібліятэка часопіса "Маладосць" — Мінск, "Полымя", 1994. — 46с.)

□ **Алесь КАРЛЮКЕВІЧ**

Псеўданім "Алесь Ветах" не патрабуе літаратуразнаўча-крымінальных вышукаў Янкі Саламевіча. Алесь Ветах — ён жа Алесь Бельскі, малады выкладчык беларускай літаратуры з Белдзяржуніверсітэта, кандыдат філалагічных навук. Пад сваім сапраўдным прозвішчам вядомы як аўтар многіх рэцэнзій, літаратурна-крытычных артыкулаў, раскіданых па беларускай перыёдыцы. Як некаторы вынік празаічных росшукаў свайго "я", як вынік мастацкага асэнсавання рэчаіснасці — і кніга Алеся Ветаха "Пунсовая знічка". Назву зборніку, выдадзенаму ў якасці дадатка да часопіса "Маладосць", дало аднайменнае апавяданне. А ўсяго ж у кнізе — пяць невялікіх па памеру апавяданняў. Ды не іх даборка мацуе, узвышае, даводзіць да чытача як мастацкую з'яву кнігу Алеся Ветаха. Аповесць "Не памірай, надзея" — вось сэрца ды і ўся крывяносная сістэма зборніка прозы Алеся Ветаха. На мой погляд, якраз гэты твор і павінен быў бы даць назву кнізе.

"Не памірай, надзея" — яскравае ўвасабленне часу на адным з найбольш балючых яго зрэзаў. Хто ён — галоўны герой Васіль Андруковіч? Нацыяналіст ці памяркоўны беларус? Цяжка вызначыцца ў нейкай адной з адзнак-характарыстык. Наўрад ці імкнуўся да гэтага і Алесь Ветах. І як, на мой погляд, што "нацыяналістычнасць", што "талерантнасць", што здрадніцтва (наўрад ці наўмыснае, перакананае) — усё гэта толькі ілюстрацыя да нечага больш важкага, больш сур'ёзнага. Папраўлюся: грамадскае прадвызначэнне, месца чалавека — рэчы і важкія, і сур'ёзныя. Ды проза, калі яна, канешне, блізкая да сапраўднага мастацтва, хіба ж пра гэта? Хутчэй яна — пра чалавека, пра яго судакрананне з дабром і злом, пра выпрабаванні сумлення.

А што ж па-за ілюстрацыяй?.. Звычайнае жыццё. Больш таго — праўдзіва выкладзенае жыццё. Васіль Андруковіч з вёскі. У гэтым плане герой надзвычай традыцыйны для беларускай прозы. Праўда, у апошнія гады прыйшла моцная гарадская плынь. І ўжо нават узнікала адчуванне, што вёска ў беларускай прозе засталася ўбаку. А тут вось у сучасным мастацкім вымярэнні, у ладна скроенай аповесці раптоўна праявіўся сапраўдны вясковы хлопец. З вясковым характарам, са здольнасцю да глыбокага перажывання.

Ды галоўнае не толькі ў самім Андруковічу. Алесь Ветах падае фатаграфічна выверааны партрэт усяе вёскі, усяго вясковага жыцця. Менавіта — усяе і ўсяго, а зусім не фотаімгненні. Пад суд — ні за што ні пра што (за праўду і аднойчы ўзнікшае жаданне выказаць яе) трапіў бацька Васіля. І ўжо ў вёсцы ўсе адварочваюцца ад іх сям'і. А раённы міліцыянер ды старшыня партыйнай камісіі на ўсё гатовыя, каб толькі знайсці партбілет падсуднага. Шукаюць чырвоную кніжыцу не толькі дома ў Васіля, але і ў дзядзькі Ігнася.

Машына выехала на лясную дарогу, знікла, быццам яе тут і не было. Правуркатаў неўзабаве побач трактар, але дзядзька Ігнась яшчэ ляжаў пад хваінай нерухома, стогнучы і абыякава гледзячы ў чыстае неба. "За што?" — мучыць яго думка, і не дае магчымасці стрымаць плач.

Вось тут і сіла аповесці — у абвостранасці пытання: "За што?" За што нашай вёсцы, як і ўсяму грамадству, наканаваны гэткі лёс? Чаму мы церпім? А калі раптам і падыходзім да сацыяльнага выбуху, то чаму аддаём, выпускаем з уласных рук уладу? Чаму не можам самі сабе быць гаспадарамі?.. Няўжо больш прыемна быць духоўна і сацыяльна паднявольнымі?..

Сёння шмат чаго памянялася ў жыцці. Іншым, не падобным на жыццё бацькоў жыве Васіль Андруковіч. Заканчвае універсітэт. Паступае ў аспірантуру. Піша кандыдацкую дысертацыю. Пазнае каханне. Адкрывае для сябе шырэйшыя абсягі жыцця. Набывае настаўнікаў. І, канешне ж, проста шчасціць хлопцу, што не паддаецца на вудачку гэткім прыстасаванцам, як Заранок. Хаця чаму ж менавіта яго вучобу павінен засвойваць Васіль? Ёсць жа ў маладога гісторыка ўнутраны стрыжань. Той, я ўпэўнены, стрыжань духоўнасці, што і знешне, і на ўзроўні падсвядомасці набываўся ў вёсцы. І нават дакладней — у сумленнай вясковай сям'і. Бо рэдка ж вёска як цэласны духоўны свет не распалася. Адбылося выміранне ўнутранага зместу. Навошта таму-сяму адвечная духоўная першароднасць?

Яго вялікасць чыноўнік, адміністратар, ды і іншыя гаспадары лёсу, у чыіх руках знаходзіцца, лічы, усё жыццё вёскі і сёння, — вось галоўная небяспека. З-за гэтага (у першую чаргу — з-за гэтага) не прыйдзе ў вёску фермерства, не стане вольным селянін. Што тут ужо пра спрыянне духоўнасці казаць.

Якім жа тады шляхам павінен павесці нас Васіль Андруковіч? Якою сцежкаю-дарожкаю верне ён нас у вясковае жыццё, у кола звычайных сялянскіх клопатаў? Як нам выратавацца, Васіль? Пісьменнік не абавязаны даваць адказы. Добра ўжо тое, што ён паставіў пытанне. І калі мы пачулі яго, то яшчэ лепей. Засталося вось толькі самім знайсці адказы. Душы ж нашыя ўжо даўно павінны былі ўскалыхнуцца.

Мова аповесці, мова апавяданняў Алеся Ветаха. Пра гэта нельга не сказаць асобна. Не ведаю, як гавораць (ці як гаварылі ў недалёкім учора) у родных Ветаху Цімкавічах на Капыльшчыне. Але ж вельмі ўжо натуральная, вясковая беларуская мова гучыць з вуснаў многіх герояў аповесці "Не памірай, надзея". Ды і ў тэксце ўсяго твора ўважлівага чытача напаткаюць многія словы-адкрыцці. Вось паслухайце: "...больш як паўдня палоў і падграсоўваў буракі ды бульбу", "Мамка паехала ў раён сённячы", "А так сполашна ўздрыгнуў", "Перасалю ці падпалю страву — яна не будзе ламэндлай задужа, як нехта, а паесць ціхенька, падзякуе і слова ўпоперак не вымавіць".

А якія моўныя партрэты вымалёўвае празаік: "густабрывастая суседка Зуіха, падобная сваёй мажнасцю і прысадзістасцю на дубовы кубел" і пра капітана міліцыі: "быў вельмі падобны на вялізны выварацень".

Безумоўна, ёсць у аповесці "Не памірай, надзея" і пэўныя хібы. Не надта натуральнымі выглядаюць некаторыя размовы Андруковіча-старэйшага з сынам. Там-сям аўтар, відавочна, спяшаецца, не ладзіць вывераной псіхалагічнай аргументаванасці некаторым учынкам персанажаў. Але галоўнае, відаць, у тым, што аповесць адбылася, што ўражвае ступенню пранікнення пісьменніка ў праўду жыцця.

"ЧОРНАЯ МЕТКА" МАФІІ

Італьянскі пракурор Стэфано д'Амбруосіо і начальнік паліцыі горада Агрыгенто (Сіцылія) Марко Марыконда ўзяты пад ахову пасля таго, як яны атрымалі па некалькі свіных галоў — знак таго, што мафія прыгаварыла іх да смерці.

Марыконда нядаўна ўзначаліў аперацыю, якая завяршылася арыштам 57 чалавек па падазрэнню ў сувязях з мафіяй.

ПАЦЯРПЕЎШАЯ... БАГІНЯ

Статуя багіні Сібелы ў Мадрыдзе засталася без рукі пасля святкавання п'янымі балельшчыкамі перамогі на чэмпіянаце свету зборнай Іспаніі над зборнай Швейцарыі, якая вывела іспанцаў у чвэрцьфінал.

Як паведамілі прадстаўнікі паліцыі, існуе малая верагоднасць рэстаўрацыі статуі. Яе ўзрост — 212 гадоў. Інтэлігенцыя шакіравана ад акцыі вандалізму.

ЖАХІ НА КРОМВЕЛЬ-СТРЫТ

Падатковыя інспектары папярэдзілі англічан, якія жывуць побач з "Палатай жахаў", задэклараваць усе фінансавыя сродкі, атрыманыя ад журналістаў. Прадстаўнікі прэсы сабраліся тут пасля таго, як паліцыя знайшла трупы некалькіх жанчын.

Жыхары Кромвель-стрыт у горадзе Глаўчэсцер бралі грошы з журналістаў за магчымасць весці здымкі з вокан і садоў. Некаторыя англічане забяспечвалі ежай і пакоямі армію газетчыкаў, якая некалькі месяцаў жыла на вуліцы ў палатках.

КОШКІ-ЗОРКІ

У Галівудзе адкрылася спецыяльная школа для кошак, якія здымаюцца ў фільмах.

Гаспадары кошак плацяць 180 даляраў за 10-тыднёвае навучанне. Пасля гэтага кошкі могуць зарабляць да 450 даляраў у дзень за ўдзел у здымках.

РЭХА ... З РЫМСКАГА МЕТРО

Італьянскі дзяржаўны суд запатрабаваў арышту былога прэм'ер-міністра Берціна Краксі.

Галоўнае абвінавачанне — замяшанасць у скандале пры будаўніцтве рымскага метро. У ім "засвяцілася" 61 высокапасадная асоба Італіі. Усім прад'яўлена абвінавачанне ў карупцыі. Краксі знаходзіцца цяпер на дачы ў Тунісе.

КЛІНТАН У ЕЎРОПЕ

У аўторак прэзідэнт Клінтан вылецеў у Еўропу на штогадовую сустрэчу лідэраў сямі вядучых індустрыяльных краін свету.

Сустрэча краін "вялікай сямёркі" называецца эканамічнай, але на ёй будуць абмяркоўвацца палітычныя пытанні ў такой жа ступені, як і эканамічныя. Дарадчык прэзідэнта па нацыянальнай бяспецы Тоні Лэйк гаворыць: "Я лічу, што гэтая сустрэча ў вярхах будзе асабліва цікавай тым, што па сваім фармаце, яна будзе больш неафіцыйнай. У лідэраў будзе больш магчымасцей для дыскусій".

А ФАТАГРАФАВАЦЬ НЕЛЬГА

Спявак, вядомы раней пад імем Прынц, пакінуў сцэну ў час выступлення пасля таго, як гледачы не выканалі яго просьбу не фатаграфаваць яго.

Перад пачаткам выступлення ён папярэдзіў аўдыторыю: "Я магу выступаць гадзінамі, калі мяне не фатаграфуюць. Калі я заўважу фотаўспышку, я пакіну сцэну". Пасля 45 хвілін выступлення Прынц пакінуў сцэну пасля таго, як нехта парушыў яго патрабаванне. Фатограф быў вымушаны ратавацца бегствам ад раз'юшаных фанаў.

ГАРЧЫЧНІК

Мікола МІНЧАНКА

Гарох праз сіта

* * *

— Са мной паасцярожней,
— кажа дым. —
З агнём жыву
дыханнем я адным.

* * *

Нарэшце заяц
скочыў цераз мост.
І ад ваўка,
вядома, адарваўся.
Перад зайчыхай
доўга выхваляўся:
— Як добра, што
ў мяне куртаты хвост!

* * *

Баран ды на казла
адправіў ананімку:
"Пры барадзе ўлетку
і ўзімку...".
Смяяўся нават і асёл:
"Які ж без барады казёл?".

* * *

У вароны адказ
быў заўсёды гатовы:
— Па-сапраўднаму
каркаюць толькі вароны.

* * *

Верабей цяпер
хваліўся так:
— Жыву,
дзе некалі жыў шпак!

Дзіцячыя анекдоты для дарослых

— Доктар, гэта праўда, што ў тых, хто есць моркву, добры зрок?
— Вядома. Вы хоць раз бачылі труса ці зайца ў акулярах.

* * *

Брат з сястрой пасварыліся і вырашылі не размаўляць, толькі запіскамі абменьвацца. Брат піша: "Разбудзі мяне ў сем". Прачынаецца ў 9 гадзін і находзіць запіску: "Уставай, ужо без дваццаці 8".

* * *

Хлопчык атрымаў "двойку".
— Зноў няправільна рашыў прыклад? — пытаецца бацька.
— Я сказаў настаўніку, што два ў два будзе дзесяць.
— Ну, колькі разоў табе трэба паўтараць: два ў два будзе чатыры, ну пяць, ну шэсць... але ніяк не больш чым сем!

* * *

У зоамагазіне:
— У вас ёсць папугаі, які валодае англійскай мовай?
— Не, затое ў нас ёсць дзяцел.
— А чым ён валодае?
— Азбукай Морзе.

* * *

Малпа мочыць у лужыне банан. Падыходзіць Віні-Пух:
— Што ты робіш?
— Дай рубель, тады скажу.
Віні-Пух даў рубель.
— Ды вось, банан у лужыне мачу.
— Ну і дурніца ты, малпа.
— Дурніца не дурніца, а сотню ў дзень маю!

Расказала Наташа ТАБУШАВА.
Падрыхтавала да друку Валянціна СКАРЫНКІНА.

Васіль ЖУКОВІЧ

Эпіграмы

Кансерватар

Хаця жыццё кіпіць кругом,
і час наперад вымагае,
дзе трэба зрушыць рычагом, —
ён толькі лозунгам махае.

Пошук спосабу

Калісьці краў —
злавілі за рукаў.
Цяпер прасцей
ён грошы дастае:
напазычае — і не аддае.

Да ўпаду...

У першых ролях быў заняты,
а талент меў жа небагаты,
артыст, ва ўсіх спектаклях ён
на гледачоў наводзіў сон
ды мучыў залу да тых пор,
пакуль на сцэне не памёр.

Мянушка

Калі мянушка хлопцу дапякла,
ён бараду
сваю прынёс на плаху,
бурчаў пры тым:
"Ччортава мятла!..".
Ён думаў
і з мянушкай адным махам
пакончыць — і не больш...
Ды там — вай-вой! —
там нешта
пераблыталі на пласе:
мятлу адцялі разам з галавой!
А што з мянушкай?
Тая засталася.

Падхалім

Перад
начальствам паслізнуўся —
і ад ілба аж лёд прагнуўся,
ды з радасцю падняўся ён:
такі грунтоўны быў паклон!

Алесь БЯРЖЫНСКІ

Клін — клінам

Гумарэска

Як трапіў Сымон Коўзік у міліцыю — аднаму яму вядома. Не, ён не дэбашыр, не злодзей, не выпівака. Трапіў у міліцыю па ўласнаму жаданню, на... службу. Хадзілі чуткі, што па знаёмству. Другая версія — з-за сваіх тугіх мускулаў. Здаравякі, маўляў, на такой працы цэняцца. Яно і зразумела: цяпер, пасля перабудовы, развялося розных хуліганаў — уцякай-хавайся...

Аддзяжурыўшы, Сымон меў звычку апранаць цывільнае адзенне. Яно яму вельмі пасавала. Да таго ж, хлопец наважыўся ажаніцца-ачалавечыцца...

Неяк ён шыбаваў ад прыгажуні-Зіначкі, калі ўжо добра-такі сцямнела — ніводнага ліхтара. Нейкія ветрагоны "расстралялі" іх з рагатак, у якія закладвалі ладныя каменьчыкі.

Цёмна — хоць вока выкалі. Ідзе, значыцца, Сымон ад каханае. Хараша на душы, светла. Адкуль ні вазьміся — ці не з-пад зямлі! — дзецюкі. Пыхкаюць цыгаркамі, гігікаюць. Адразу відно — на добрым падпітку. Загарадзілі дарогу Коўзіку:

— Валюту гані ў лапу! Гадзіннік!

Сымон ад нечаканасці знікавеў. Калі ж яшчэ згледзеў у аднаго з бандытаў фінку — зорнае неба здалося ў аўчынку.

І тут яму цюкнула адзінае, выратавальнае: "Трэба клін — клінам". Язык пачаў заплятацца, нібыта Сымон апаражніў "фугас" чарніла:

— Свой я! З зоны... Адтру-убіў... Ад званка да званка...

Бамбізы прыціхлі, з цікаўнасцю пачалі разглядаць незнаёмца.

— Лыка не вяжа...
— Ага, назюзюкаўся...

Сымон тым часам не губляў ні секунды:

— Свой! У дошку!
— А на траіх змікіцім? "Кропку" ведаеш? — бліжэй падступіліся хуліганы.
— Мігам! На адной назе!

Перад ім расступіліся, папярэдзілі:

— Інакш — сякір-башка!

Праз лічаныя хвіліны па сігналу Коўзіка рабаўнікоў затрымалі.

У загадзе начальніка аддзялення значылася: "Аб'явіць сяржанту Коўзіку С.І. падзяку... Без прымянення зброі... Раней судзімых".

Сымон Коўзік больш нікому не прызнаўся пра начное "клін — клінам". Навошта?.. Прафесійная тайна, канспірацыя.

• Літаратурныя курʼёзы • • • • • • • • • • • • • • • • Літаратурныя курʼёзы •

Сын славутасці

Аднойчы за кулісамі Пецярбургскага Суворынскага тэатра з'явіўся невядомы чалавек вышэй сярэдняга росту, хударлявы, з вялікай барадой.

— Хто гэты чалавек, так здорава загрыміраваны пад Талстога? — спытаў адзін з акцёраў памочніка рэжысёра.

— Гэта сын Льва Мікалаевіча Талстога. — Леў Львовіч, — адказаў той. — Яго п'еса "Права любові" пойдзе ў нас у тэатры.

П'еса высмейвала ідэі Л.М.Талстога і была бяздарнай... У публіцы яна поспеху не мела, гледачы даволі часта шыкалі.

Адзін Леў Львовіч не заўважаў гэтага і быў задаволены. На чарговым спектаклі ў тэатры з'явіўся вядомы фельетаніст В.П.Бурэнін. Аўтар п'есы хутка падскочыў да журналіста:

— Віктар Пятровіч, праўда, мая п'еса "пошла"?

— Тое, што ваша п'еса "пошла", гэта зусім дакладна, пашлей цяжэй што-небудзь уявіць, — адказаў Бурэнін і пайшоў...

Дама на параходзе

У Севастопалі на літаратурным вечары выступіў Л.М.Андрэеў і меў шумны поспех. Хадзіў ён у той час у паддзёўцы, палевай шаўковай сарочцы і высокіх лакіраваных ботах.

На параходзе адна дама доўга пачціва прыглядвалася да Андрэева і, нарэшце, падышла:

— Дазвольце пазнаёміцца... Даўно чакала гэтага гонару... Я ваша паклонніца і ў захапленні ад вас...

Леанід Мікалаевіч сціпла апусціў вочы, нешта прамармытаў, як быццам — маўляў, і я са свайго боку...

Дама пытаецца:

— Вы даўно з Новарасійска?

— З Новарасійска? Ніколі там не быў.

— Ды вы хіба... не дырыжор цыганскага хору?

— Не. Я пісьменнік Леанід Андрэеў.

— Ах, пісь-меннік...

І расчараваная дама паспешліва знікла.

"Цар-урач"

Аўтар "Нататак урача" В.В.Верасаеў меў медыцынскую адукацыю. З гэтай нагоды да яго звяртаўся адзін наведвальнік.

Верасаеў агледзеў хворага і з усмешкай сказаў:

— Ведаеце, я цар-урач...

— Што гэта значыцца, Вікенцій Вікенцевіч? — спытаў сканфужаны пацыент.

— Цар-урач? — перапытаў Верасаеў. — Гэта значыцца проста: цар-гармата не страляе, цар-звон не б'е, а цар-урач не лечыць... Смешна сказаць, але я забыўся нават, як выпісваць рэцэпты...

Сабраў і пераклаў на беларускую мову М.ФЕДЗЮКОВІЧ.

РЭПАРТАЖ У НУМАР

З прэзідэнтаў – у абітурыенты

□ **Ірына ЗАВАДСКАЯ**

Гарачыя падзеі вакол выбараў прэзідэнта Рэспублікі Беларусь для многіх школьнікаў прайшлі амаль незаўважанымі. Па прычыне агульнага юнага ўзросту, а таксама з-за канікулаў у малодшых і апошніх экзаменаў у старэйшых вучняў. А што датычыцца 116-й мінскай школы, — як высветлілася, мясцовы парламент значна больш хвалююць будучыя выбары ўласных класных прэзідэнтаў, і нават ужо зараз вылучыліся некалькі прэтэндэнтаў

Мне прыйшлося пэўны час пачакаць, перш чым міністр замежных спраў школьнай парламенцкай арганізацыі і "па сумяшчальніцтву" — прэзідэнт 11-га "А" нарэшце выйшаў з класнай аўдыторыі, дзе толькі што адказваў на пытанні экзаменацыйнага білета па нямецкай мове. Потым прайшло яшчэ некалькі хвілін пакуль Пётр Алейнік падрабязна распавядаў пра тое, што з ім адбывалася, усхваляваным аднакласніцам, якія адразу ж стрымгалоў кінуліся да яго, — і мы змаглі з ім больш-менш спакойна (з-за шматлікіх пытанняў і ўдакладненняў наконт білетаў, камісіі і іншых экзаменацыйных атрыбутаў з боку ўражлівых дзяўчат) пагаварыць. Дык вось, на пачатку новага навучальнага года Пётр мяркуе прапанаваць сваю кандыдатуру на пасаду міністра аховы здароўя, таму што збіраецца паступаць у медыцынскі інстытут. Але на час размовы галава ў класнага прэзідэнта "балела" зусім па іншай прычыне — "поўным ходам" ішла падрыхтоўка да выпускнога вечара. Які, зразумела, атрымаўся на самым высокім узроўні — як і ўсё ў гэтай школе. З'явілася ідэя выдаваць уласную газету — калі ласка. "Клас" (дарэчы, вельмі прафесійнае выданне) цяпер добра ведаюць многія мінскія школьнікі. Між іншым, не толькі тыя, хто мае дачыненне да школьнага парламента. Сёння парламенцкая арганізацыя СШ № 116, як і марылася некалі яе нязменнаму прэзідэнту Роберту Хмара, даўно не абмяжоўваецца адной гэтай школай. Цяпер сюды, акрамя школы працоўнай моладзі № 21, уваходзяць яшчэ некалькі гарадскіх школ. Каб разам праводзіць усе парламенцкія мерапрыемствы — традыцыйныя ўжо акцыі "Афганістан — наша памяць і боль", веснавыя зборы, якія потым помняцца цэлы год, ды й ці мала што яшчэ! Расказваць пра ўсё трэба асобна — і пра першамайскую дэманстрацыю, калі школьны парламент вырашыў ушанаваць памяць тых, хто шчыра марыў пра "шчаслівую будучыню" для сваіх нашчадкаў, і пра веласіпедна-экалагічную акцыю "Зялёная хваля", і пра шматлікія спаборніцтвы... "Прыходзьце да нас, — Роберт Хмара запрашае ўсіх, — і вы адчуеце моц свайго згуртавання і галоўнае тое, што вы патрэбны адзін аднаму..."

СТРАКАТАЯ МАЗАІКА

Няма прафесіі больш багатай, чым рэпарцёрская. У ЗША

Часопіс "Форбс" апублікаваў чарговы спіс самых багатых людзей шоу-бізнесу. На першым месцы — амерыканская тэлевядучая, якая спецыялізуецца на скандальных інтэрв'ю,— Опра Уінфры. За два апошнія гады яна зарабіла 98 мільёнаў даляраў. На другім месцы — мужчына, кінарэжысёр Стывен Спілберг. За свой апошні фільм "Парк юрскага перыяду" ён атрымаў 72 мільёны даляраў. Знакамітая Мадонна, "скацілася" з восьмага месца ў 1992 годзе на пятнаццатае. Даход яе ў мінулым годзе склаў толькі 13 мільёнаў даляраў.

Майк Джэгер любіць усіх

У ЗША выйшла біяграфія лідэра "Ролінг Стоўнз" Майка Джэгера. У ёй паведамляецца, што жывая легенда рок-н-рола быў у інтымнай сувязі з Эрыкам Клайптанам, сусветна вядомым Нурыевым і іншымі знакамітасцямі са свету музыкі і тэатра. Але гэта зусім не значыць, што ён аддаваў перавагу мужчынам. Зусім не, проста яго жыццё — "суцэльная бісексуальная адысея". У яго былі ў свой час раманы з зусім яшчэ юнай Мадоннай і не зусім юнай Цінай Цёрнэр. Апошнюю Майк і зараз абажае, любіць апранацца, як яна, пераймае яе рухі на сцэне.

Ен помнік сабе ўзвёў. Але рукатворны

Сільвестр Сталоне цудоўна разумее, што спадзявацца на пасмяротную славу яму не прыходзіцца. А таму загадаў адліць самога сябе ў натуральную велічыню з бронзы. Статуя ў позе антычнага бажаства стаіць на віле Сталоне ў Беверлі-Хілз. Прапаноў ад вядучых музеяў свету пакуль няма.

Падрыхтаваў Барыс САФРОНЕНКА.

СПОРТ

На стадыёне спартыўнага таварыства "Працоўныя рэзервы" ў Мінску прайшоў апошні тур чэмпіянату Рэспублікі Беларусь па хакею на траве. Вялікага поспеху дабіліся беларускія хакеісты. Яны адзіныя з каманд краін СНД заваявалі права ў ліку дванаццаці мацнейшых выступіць у фінальнай частцы чэмпіянату свету, які адбудзецца ў лістападзе гэтага года ў Аўстраліі.

На здымку: востры момант матча аднаго з лідэраў чэмпіянату брэсцкага "Будаўніка" і каманды "Прамень" з Гомеля.
Фота Генадзя Сямёнава, БЕЛІНФАРМ.

КІНААФІША МІНСКА

7 ліпеня

«МАСКВА»: "Рускі бізнес" — 13.00, 16.10, 19.20. "Шпіёнскія страсці" — 14.30, 17.40, 21.00.

«КАСТРЫЧНІК»: "Шпіёнскія страсці" — 14.20, 17.40, 19.20, 21.00. "Шлюб па-амерыканску" — 12.40, 16.00. Муз.-пацяшальная прагр. "Макс-шоу" — 21.30.

«АЎРОРА»: "Каралеўства крывых люстэркаў" (д) — 14.00. "Водар жанчыны" (2 с.) — 13.00, 19.40. "Інтэрпол" — 16.00, 17.40. "Па краі бездані" — 15.30, 17.20, 19.10, 21.00.

«БЯРЭСЦЕ»: "Водар жанчыны" (2 с.) — 14.00, 17.00. "Свавольнік з псіхушкі"*** — 13.20, 18.00. "Пятая малпа" — 16.00. "Насця" — 12.20. Інф.-пацяшальная прагр. — 20.30.

«ВІЛЬНЮС»: "Водар жанчыны" (2 с.) — 15.40, 19.10. "Інтэрпол" — 12.20, 17.30. "Гарачыя дзяўчынкі"*** — 14.00, 22.00 (н). Відэазала: 10.30, 13.10, 15.15, 17.20, 19.25, 21.30.

«ДРУЖБА»: "Недатыкальныя" — 15.00, 20.10. "Аголенае танга"*** — 18.30. "Гладыятар па найму" — 17.00.

«ПАРТЫЗАН»: "Шпіёнскія страсці" — 12.00 (л), 15.00, 16.40, 19.40, 21.20. "Вандроўныя душы" — 13.40, 18.20.

«ПЕРАМОГА»: "Водар жанчыны" (2 с.) — 11.00, 15.40, 20.00. "Насця" — 14.00, 18.30.

«САЛЮТ»: "Шпіёнскія страсці" — 13.20, 15.00, 18.00, 19.40, 21.20. "Вандроўныя душы" — 12.00, 16.40.

«СУЧАСНІК»: "Бакенбарды" — 14.00 (л). "Небяспечная гульня"**** — 16.00, 17.40, 19.20, 21.00.

«БЕЛАРУСЬ»: "Трэска"*** — 10.30, 14.50, 16.50, 18.50, 20.50. "Гульні патрыётаў" — 13.00, 15.00, 17.00, 21.20. "Мост цераз Касандру" — 12.30, 19.00. "Шанцы ёсць" — 11.00. Інф.-пацяшальная прагр. — 20.00.

«КІЕЎ»: "Легенда пра дыназаўра-2" — 15.00, 17.10. "Японская лэдзі Чатэрлей"**** — 19.20, 20.20.

«КАМСАМОЛЕЦ»: "Сябар вясёлага чарцяняці" (д) — 10.30. "Анёл страсці"*** — 15.00, 19.00. "Аголенае танга"*** — 14.00, 18.00, 20.40. "Гладыятар па найму" — 13.00, 17.00. "Гульні патрыётаў" — 12.00, 16.00. Зала індыйскага фільма: "Рыначная плошча" (2 с.) — 19.40.

«МІР»: "Гладыятар па найму" — 13.00, 17.00. "Аголенае танга"*** — 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00. "Варожасць" — 11.00, 15.00, 19.00, 20.50. Відэазала: "Скалалаз" — 15.30, 17.30, 19.30.

«ПІЯНЕР»: "Казка пра цара Салтана" (д) — 10.00. "Зорныя войны" (1,5 с., д) — 13.00. "Рэма: не ўзброены і вельмі небяспечны" — 11.10, 15.00, 18.50. "Гульні патрыётаў" — 16.50, 20.40.

«РАКЕТА»: "Легенда пра дыназаўра-2" — 16.00, 19.40. "Зандалі і яе мужчыны"**** — 18.00, 21.40.

«РАДЗІМА»: "Трэска"*** — 12.00, 16.10, 20.00. "Гульні патрыётаў" — 14.00. "Анёл страсці"*** — 18.10.

«ЗМЕНА»: "Адна на мільён" — 15.00, 18.30. "Трэска"*** — 13.00, 16.40, 20.10.

«ЦЭНТРАЛЬНЫ»: "Аголенае танга"*** — 13.00, 16.15, 17.50, 21.05. "Быць каханай"*** — 14.35, 19.25. "Гладыятар па найму" — 11.30.

«ЭЛЕКТРОН»: "Басаногі Ген" (д) — 11.10. "Трэска"*** — 14.00, 18.00, 20.00. "Яма"*** — 16.00, 21.50. "Шлюб па-амерыканску" — 13.00, 17.20, 19.00, 21.00. "Спадар Бхарат" (2 с.) — 14.50 (л).

«АВАНГАРД»: "Небяспечнае падаբенства" — 17.00. "Уцекачы" — 19.00.

«ЗНАМЯ»: "Адна на мільён" — 16.20. "Анёл страсці"*** — 18.00. "Парыжскія свавольніцы"*** — 19.30, 20.40.

«УДАРНІК»: "Легенда пра дыназаўра-2" — 15.00, 17.05. "Адна на мільён" — 19.10.

ХАТНІ ЭКРАН

■ 7, чацвер

Беларускае тэлебачанне
8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Пад купалам Сусвету.
8.20. Крэда.
8.40. Пяць хвілін на жарты.
◆8.45. "Час выбраў нас". Заключная серыя.
9.50. Надвор'е.
10.00. "Пасля Перамогі". 3-я с.
10.45. "Скрыжаванні вайны". Спектакль. Ч.4-я.
11.45. Гісторыя ДАВТа Беларусі ў асобах. Ч.3-я.
12.50. Дзесяць хвілін плюс стагоддзе.
◆13.00. "Госць".
13.30. Навіны.

Экран — абітурыенту
13.40. Матэматыка.
14.10. Беларуская літаратура.
14.40. Фізіка.
• 15.10. Мультфільмы.
15.55. Праграма перадач.
16.00. Абласныя навіны (Гродна).
16.15. "Еўрапейскі калейдаскоп".
16.45. Навіны.
16.55. "Незабыўнае". Сустрэча на Кургане Дружбы.
17.25. Навіны Бі-бі-сі.
18.00. "Вялікая Айчынная". 18-я с.
18.50. Зачытайце маё пісьмо...
18.55. Зрабі сабе кар'еру.
20.10. Пазіцыя ўрада.
20.25. Пяць хвілін на жарты.
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. "Пасля Перамогі". 4-я с.
22.20. Пад купалам Сусвету.
22.30. "Крок".
23.45. НіКа.
24.00. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"
8.00. Агляд рынку нерухомасці.
• 8.15. "Капрызка".
◆8.40. "Дзікая ружа".
9.05. У свеце жывёл.
9.45, 0.40. Прэс-экспрэс.
10.00, 15.00, 17.00, 20.00, 23.30. Навіны.
◆10.20. "Джыўс і Вустэр".
• 15.25. "Вайна гобатаў".
• 15.50. Мульцітролія.
16.05. ...Да 16 і старэйшым.
16.40. За кулісамі. Каспій – агульны бераг пяці дзяржаў.
17.25. Дакументы і лёсы.
17.40. Загадка СБ.
17.50, 20.30. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
◆18.25. "Дзікая ружа".
18.55. Асобы расійскай палітыкі. Аляксандр Якаўлеў.
19.15. Кампазітар С.Тулікаў.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.40. Масква – Крэмль.
21.00. Лата "Мільён".
◆21.30. "У светлую месяцавую ноч" (Італія).
21.40. Фестываль "Белыя ночы Санкт-Пецярбурга".

Канал "Расія"
6.00, 11.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
7.00. Час дзелавых людзей.
7.30. Рэк-тайм.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.30. Тэлегазета.
8.35. Паехалі.
◆8.45. "Санта-Барбара".
10.25. Рэпарцёр.
10.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост". "Музычны клас".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія.
16.50. Антракт.
17.00. Стырнавая кніга. "Модны мастак".
17.30. М-трэст.
17.45. Свята кожны дзень.
17.55. У свеце аўта- і матаспорту.
18.25. Свая гульня.
19.25. Падрабязнасці.
. "Ля самага Чорнага мора".
21.00. Спявае Алена Абразцова.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. Цішыня № 9.

Санкт-Пецярбург
12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля".
13.00. Хуткая дапамога.
13.30. "Да вас, сучаснікі мае".
◆14.45. "Гранатавы бранзалет".
16.20. Еўрапейскі калейдаскоп.
16.50. Маладыя фантасты Расіі.
17.20. "Жыў-быў Іванка".
17.40. Рэформа і ўлада.
• 18.10. "Нязнайка ў Сонечным горадзе". Фільм 1-ы: "Як Нязнайка рабіў добрыя ўчынкі".
18.55. Парады садаводам.
◆19.05. Кароткаметражныя фільмы.
20.25. "Прыйдзе каханне".
20.45. Тэлеслужба бяспекі.
20.55. Фільм-канцэрт.
21.25. Тэлемагазін.
21.30. Па ўсёй Расіі.
22.00. Спорт, спорт, спорт...
22.10. Ваш стыль.
22.20. "Вячэрні звон".

8-ы канал
• 19.00. "Вальтрон".
◆19.30. "Лабірынт правасуддзя".
• 20.20. "Прыгажуня і пачвара". 1-я частка.
20.50. Спартыўная праграма "Файт".
◆21.10. "Куля ў галаву".

■ 8, пятніца

Беларускае тэлебачанне
8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Эканамікст.
8.20. Пад купалам Сусвету.
• 8.30. "Аліса ў Краіне цудаў".
9.00. Пяць хвілін на жарты.
9.05. Надвор'е.
9.15. "Пасля Перамогі". 4-я с.
10.00. "Крок". "Карамболь". Урач-сексапатолаг Д.З.Капусцін.
10.30. Для школьнікаў. Экспедыцыя ў Бярэзінскі запаведнік.
10.55. "Скрыжаванні вайны". Спектакль. Ч.5-я.
11.40. Сямейная парачка.
12.40. "Я + Я". Мужчына і жанчына.
13.15. Пазіцыя ўрада.
13.30. Навіны.

Экран — абітурыенту
13.40. Беларуская літаратура.
14.10. Гісторыя.
14.40. Матэматыка.
15.40. Фільм-канцэрт.
15.55. Праграма перадач.
16.00. Абласныя навіны (Магілёў).
16.15. "Край". Лекарка і пісьменніца з Навагрудка Саламея Русецкая.
16.45. Навіны.
• 16.55. "Царэўна-жаба".
17.25. Навіны Бі-бі-сі.
18.00. Эканамікст.
18.10. "Вялікая Айчынная". 19-я с.
19.00. Эпіцэнтр.
19.35. Кінанарыс.
19.45. Бізнес-рынг.
20.15. Студыя "Тэлесябрына".
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. Пяць хвілін на жарты.
◆21.40. "Разява" (Францыя).
23.25. Пад купалам Сусвету.
23.35. НіКа.
23.50. Надвор'е.
24.00. Рок-айленд-шоу.

Канал "Астанкіна"
5.30. Раніца.
8.00. Новы старт.
8.15. Сарока.
◆8.45. "Гарачаў і іншыя".
9.15. Эльдарада.
9.45, 0.30. Прэс-экспрэс.
10.00, 15.00, 17.00, 20.00, 23.00. Навіны.
◆10.20. "Джыўс і Вустэр".
◆15.25. "Прыгоды ў горадзе, якога няма".
17.25. Рэха тыдня.
17.45, 20.35. Надвор'е.
17.50. Чалавек і закон.
◆18.20. "Гарачаў і іншыя".
18.50. Поле цудаў.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. Чалавек тыдня.
◆21.05. "Дэн Огаст".
22.00. Палітбюро.
22.50. Аўта-шоу.
23.15. Фестываль "Белыя ночы Санкт-Пецярбурга".

Канал "Расія"
6.00, 11.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
7.00. Час дзелавых людзей.
7.30. Аніматэка.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.30. Тэлегазета.
8.35. Паехалі.
◆8.45. "Санта-Барбара".
9.35. "Літургія апантаных". Спектакль-містэрыя.
10.30. "Крымскія замалёўкі". Д/ф.
10.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія.
◆16.50. "Капкан для бацькоў: мядовы месяц на Гаваях". 1-я с.
17.45. Свята кожны дзень.
17.55. Звычайная справа.
18.10. Тэатральны раз'езд.
19.25. Падрабязнасці.
◆19.35. "Санта-Барбара".
20.25. Ніхто не забыты.
20.30. Я – лідэр.
21.00. "К-2" прадстаўляе.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
◆22.35. "Сватаўство гусара".
23.45. Арт-абстрэл.

Санкт-Пецярбург
12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля.
13.30. "Фердынанд Цудоўны". Музычны фільм.
◆14.45. "Серэнада", "Парасон", "Вяселле".
16.05. Тэлемагазін.
16.10. "Усё цудоўна". Музычны фільм.
16.50. Дзецям пра зверанят.
◆17.20. "Капітан", "Чып".
• 18.15. "Лёгкі хлеб".
◆19.00. "Наш двор".
20.45. Тэлеслужба бяспекі.
20.55. Спявае Г.Вішнеўская.
21.25. Тэлемагазін.
21.30. Будні.
22.00. Спорт, спорт, спорт...
22.10. Ваш стыль.
22.20. "Прынцэса мафіі" (ЗША).

8-ы канал
• 19.00. "Вальтрон".
19.25. "СОЛТЭК": "Дорэміфасолькі".
19.35. Дайжэст праграмы "Жыццёвы выбар".
20.00. "Прыгажуня і пачвара". Частка 2-я.
21.00. Foxy music.
◆21.45. "Крумкач".

Каб зэканоміць ваш час:
◆ мастацкія фільмы
• мультфільмы

Надвор'е

Сёння днём па рэспубліцы чакаецца пераменная воблачнасць, па ўсходу месцамі — кароткачасовыя дажджы. Тэмпература паветра ў Віцебску — +18—+20°, Магілёве — +19—+21°, Мінску, Гомелі — +20—+22°, Гродна — +22—+24°, Брэсце — +23—+25°. У наступныя двое сутак — па паўднёвай палавіне пройдуць кароткачасовыя дажджы, навальніцы. Тэмпература паветра ноччу — +7—+12°, па поўдні — +15°, а днём — +21—+26°.

Валянціна СКРЭБЕЦ, інжынер-сіноптык Белгідрамета.

Дзяжурны рэдактар Майя ШЭНДРЫК

Стыльрэдактар Валянціна СКАРЫНКІНА

Заснавальнікі: ЦК СМБ, калектыў рэдакцыі газеты "Чырвоная змена".
Выдавец: газетна-выдавецкае закрытае акцыянернае таварыства "Маладняк", 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Набрана і звярстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220013, г.Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79.
Выходзіць у аўторак, чацвер і суботу.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.
Час падпісання ў друк: па графіку – 19.20, падпісана – 19.20.
М. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Індэкс 63129. Тыраж 45 000. Зак. 73.

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
220013 г.МІНСК, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная – 68-26-27; намеснікі галоўнага рэдактара – 32-12-82, 68-29-45; сакратарыят – 68-29-28; аддзел палітыкі – 68-25-55; аддзел эканомікі і сацыяльных праблем – 68-28-52; аддзел культуры і гістарычнай спадчыны – 68-29-56; аддзел маральна-этычнага выхавання – 68-25-93; аддзел пісьмаў і вывучэння грамадскай думкі – 68-28-32; аддзел інфармацыі – 68-27-21; агладальнікі – 68-29-26; аддзел ілюстрацый – 68-27-74, 68-25-41; ул. кар. па Брэсцкай вобл. – (01622) 5-57-57, ул. кар. па Віцебскай вобл. – (02132) 2-36-37.
РЭКЛАМНАЯ СЛУЖБА – тэл.68-27-21, 68-29-45. Факс: 32-21-03.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ